

s. 14–15

Mobilfria lektioner ger studiero i Sursik.

*Oppituntien kännykkäkielto
tuo opiskelurauhaa
Sursikilla.*



PEDERSÖRE info

2
2024

s. 10–11

Sysselsättning blir del av kommunens service.

*Työllisyyspalvelut siirtyvät
kunnalle.*

s. 4–7

**Markpolitik
påverkar vår vardag
och kommunens
utveckling.**

*Maapolitiikka vaikuttaa arki-
elämään ja kunnan kehitykseen.*

s. 12–13

**KUNNAN ILMASTOTYÖ.
Vinkkejä tarjolla koko
vuoden 2025.**

**KOMMUNENS KLIMATARBETE.
Vi bjuder på tips hela år 2025.**

UTGIVARE
Pedersöre
kommun

ADRESS
Skrufvilagatan 2
68910 Bennäs

TELEFON
785 0111

ANSVARIG
UTGIVARE
Stefan Svenfors

REDAKTÖR
Malin Henricson

ÖVERSÄTTNING
Hanna Tienvieri

LAYOUT
Ida Wikström
och Johanna
Öst Häggblom

TRYCK
Forsberg

ISSN / PRINT
2343-2241

ISSN / ONLINE
2343-225X

Med sikte på 2025

LEDARE
Stefan Svenfors,
kommundirektör

KOMMUNFULLMÄKTIGE I PEDERSÖRE godkände nästa års budget och ekonomiplan den 11 november, samtidigt som inkomstskattesatsen och fastighetskattesatserna för 2025 godkändes. Det är alltid en utmaning för beredande tjänstemän och beslutsfattare att ta sig an budgetboken som i sig kan sägas vara det viktigaste styrdokumentet för kommunen.

Vanligen överstiger önskemålen och behoven med råge de tillgångar som finns att fördela och det är ju där som utmaningen uppstår. Det är i och för sig rätt så likadant varje år, men samtidigt är det nya önskemål och nya behov som uppstår kontinuerligt, och vi får göra vårt bästa för att bemöta dem.

Rent konkret så går Pedersöre in i 2025 med en stabil budget. Det är en så kallad nollbudget, vilket innebär att inkomster och utgifter ska gå jämt ut och resultatet ska landa på noll. Vi använder alltså alla pengar vi får in under 2025 på serviceproduktion och verksamhet, men inte heller mera än så. Så är tanken. Sedan finns det förstas olika faktorer som kommunen inte i någon högre grad kan påverka, men som påverkar oss och vår ekonomi och därmed också slutresultatet. Men en budget är en väl genomtänkt och genomarbetad plan och vår plan är att driva kommunens verksamhet under 2025 så att inkomster och utgifter går jämt ut.

Samtidigt finns det många viktiga satsningar i budgeten. Och framför allt, inga nedskärningar som påverkar servicen, vilket också är viktigt att påpeka. Vi satsar dessutom mera på till exempel skolmaten, vi satsar också mera resurser på gymnasiet i och med att vi inrättar en speciallärartjänst, för att nu nämna ett par saker.

Kommunens så kallade investeringsprogram är alltid ett intressant och omdiskuterat dokument i budgetens plan. I byggnadsprogrammet och i det kommunal tekniska programmet listas de projekt och åtgärder som kommunen kommer att genomföra under året i form av byggprojekt. Antingen i form av fastigheter, eller också som kommunal tekniska investeringar på olika håll i kommunen. Byggnadsprogrammet har under de senaste åren varit rejält tungt och kostsamt, i och med våra skolbyggen och andra åtgärder i bland annat väginfrastruktur. För 2025 har vi planerat ett litet blygsammare byggnadsprogram för att ta sats inför kommande utmaningar och investeringar. Under 2025 byggs bland annat daghemmet Diamanten ut, vi bygger ett servicehus vid Falli och färdigställer några andra mindre påbörjade projekt. Vi ska också färdigställa parkeringen vid Källby skola och cykelvägen i Lillby. Vi har också budgeterat för åtgärder som hör till kommunens ansvar i samband med att bygget



— Vi tror att det är viktigt att försöka beskriva våra målsättningar med vår markpolitik i ett program och samtidigt försöka förklara den ibland rätt så komplexa helheten och betydelsen av framförhållning i markpolitiken.

STEFAN SVENFORS

av omkörningsfilerna på riksväg 8 mellan Edsevö och Lepplax kommer i gång.

För närvarande bereds ett markpolitiskt program, som beskrivs närmare på sidorna 4–7 i det här numret av Pedersöre info. Markpolitiken och markanvändningen i kommunen är ofta på tapeten och engagerar både politiker och invånare. Vi tror att det är viktigt att försöka beskriva våra målsättningar med vår markpolitik i ett program och samtidigt försöka förklara den ibland rätt så komplexa helheten och betydelsen av framförhållning i markpolitiken. Fullmäktige kommer att behandla dokumentet i början av 2025.

Välfärdsområdet kamp med ekonomin har diskuterats flitigt under hösten. För Pedersöres del har fokus legat på Purmohemmets framtid och de åtgärder som välfärdsområdet planerar. Det är viktigt att komma ihåg att efter social- och välfärdsreformen så är det inte längre kommunen som ansvarar för någon som helst vård eller omsorg. Det är helt och hållet välfärdsområdets ansvar och beslutanderätt.

Samtidigt betyder det förstas inte att Pedersöre kommun inte engagerar sig i välfärdsområdets planer och verksamhet. Det finns en stor oro för Purmohemmets framtid också i kommunen och bland beslutsfattarna. Kommunen för kontinuerligt dialog med välfärdsområdet om den framtida verksamheten. Kommunstyrelsen har också tagit mycket tydlig och kraftig ställning för Purmohemmet och en fortsatt verksamhet där.

Jag vill avslutningsvis önska alla Pedersörebor och även alla andra, en riktigt God Jul och ett framgångsrikt nytt år 2025. ■

Kohti vuotta 2025

PÄÄKIRJOITUS
Stefan Svensfors,
kunnanjohtaja

PEDERSÖREN KUNNANVALTUUSTO hyväksyi ensi vuoden talousarvion ja taloussuunnitelman 11. marraskuuta. Samalla hyväksyttiin myös tuloveroproosentti ja kiinteistöveroproositit vuodelle 2025. Talousarvionkirja on aina haasteellinen valmisteleville viranhaltijoille ja päättäjille, ja sen voidaan sanoa olevan kunnan tärkein ohjausasiakirja.

Toiveet ja tarpeet ylittävät yleensä reilusti jaettavissa olevat varat, ja haastavuus syntyy juuri tästä. Tilanne on melko samanlainen joka vuosi, mutta samalla uusia toiveita ja tarpeita ilmaantuu jatkuvasti, ja meidän on tehtävä parhaamme vastataksemme niihin.

Käytännössä Pedersöre suuntaa vuoteen 2025 vakaan talousarvion turvin. Se on niin sanottu nollatalousarvio, mikä tarkoittaa, että tulot ja menot menevät tasan ja tulokseksi tulee nolla. Käytämme toisin sanoen kaikki vuonna 2025 saamamme rahat palvelutuotantoon ja toimintaan, mutta emme enempää. Niin olisi tarkoitus. Sitten on tietenkin olemassa erilaisia tekijöitä, joihin kunta ei juurikaan voi vaikuttaa, mutta jotka vaikuttavat meihin ja talouteemme ja siten myös lopputulokseen. Talousarvio on kuitenkin tarkkaan harkittu ja laadittu suunnitelma, ja aiomme johtaa kunnan toimintaa vuonna 2025 siten, että tulot ja menot ovat tasapainossa.

Talousarviossa on myös monia tärkeitä panostuksia. Ja ennen kaikkea palveluihin vaikuttavia leikkauksia ei ole, mikä on myös tärkeää huomata. Me panostamme esimerkiksi enemmän kouluruokaan ja enemmän resursseja lukioon, sillä perustamme erityisopettajan viran, pari asiaa mainitakseni.

Kunnan niin sanottu investointiohjelma on aina mielenkiintoinen ja keskustelua herättävä asiakirja talousarvionsuunnitelmassa. Rakentamisohjelmassa ja kunnallistekniikan ohjelmassa luetellaan hankkeet ja toimenpiteet, jotka kunta aikoo toteuttaa vuoden aikana rakennushankkeiden muodossa. Kyse on joko kiinteistöistä tai myös kunnallisteknisistä investoinneista eri puolilla kuntaa. Rakentamisohjelma on viime vuosina ollut erittäin raskas ja kal-

lis koulujen rakentamisen ja muiden toimenpiteiden, kuten tieinfrastruktuurin, vuoksi. Vuodelle 2025 olemme suunnitelleet hieman vaatimattomamman rakentamisohjelman kerätäksemme voimia tuleviin haasteisiin ja investointeihin. Vuonna 2025 laajennetaan muun muassa Diamanten-päiväkotiä, rakennetaan huoltorakennus Fallin kentälle ja tehdään valmiiksi muutamia pienempiä hankkeita. Teemme valmiiksi myös Källby skolan pysäköintialueen ja Lillbyn pyörätien. Olemme budjetoineet varoja myös kunnan vastuulla oleviin toimenpiteisiin, jotka liittyvät valtatie 8:n ohituskaistojen rakentamisen aloittamiseen Edsevön ja Lepplaksin välille.

Tällä hetkellä valmistellaan maapolitiista ohjelmaa, josta kerrotaan tarkemmin tämän Pedersöre infon sivuilla 4–7. Kunnan maapolitiikka ja maankäyttö ovat usein tapetilla ja kiinnostavat sekä poliitikkoja että asukkaita. Mielestämme on tärkeää yrittää kuvailla maapolitiikkamme tavoitteita ohjelmassa ja samalla yrittää selittää toisinaan melko monimutkaista kokonaisuutta ja ennakkoinnin tärkeyttä maapolitiikassa. Valtuusto käsittelee asiakirjaa vuoden 2025 alussa.

Syksyn aikana on puhuttu paljon hyvinvointialueen kamppailusta talouden kanssa. Pedersören osalta mielenkiinto on ollut Purmohemmetin tulevaisuudessa ja hyvinvointialueen suunnitelmassa toimenpiteissä. On tärkeää muistaa, että sote-uudistuksen jälkeen kunta ei enää vastaa mistään hoidosta tai hoivasta. Vastuu ja päätösvalta on kokonaan hyvinvointialueella.

Se ei tietenkään tarkoita sitä, että Pedersören kunta osallistuisi hyvinvointialueen suunnitelmiin ja toimintaan. Myös kunta ja päättäjät ovat hyvin huolissaan Purmohemmetin tulevaisuudesta. Kunta käy jatkuvaa vuoropuhelua hyvinvointialueen kanssa toiminnan tulevaisuudesta. Kunnanhallitus on myös ottanut erittäin selvästi ja voimakkaasti kantaa Purmohemmetin ja sen toiminnan jatkumisen puolesta.

Haluan lopuksi toivottaa kaikille pedersöreläisille ja myös kaikille muille oikein hyvää joulua ja menestyksekkästä uutta vuotta 2025. ■

s. 28

Nytt escaperoomspel i biblioteket

Uusi pakohuonepeli kirjastossa

- 4 Markpolitik påverkar vår vardag och kommunens utveckling
Maapolitiikka vaikuttaa arkielämään ja kunnan kehitykseen
- 8 Anmäl dig som vikarie i appen Vikaaria
Ilmoittaudu sijaiseksi Vikaaria-sovelluksessa
- 9 Projekt utreder möjliga fiskvägar i Esse å Hanke
Hanke selvittää Ähtävänjoen mahdollisia kalateitä
- 10 Sysselsättning blir del av kommunens service
Työllisyyspalvelut siirtyvät kunnalle
- 12 Vi bjuder på klimattips hela år 2025
Ilmastovinkkejä tarjolla koko vuoden 2025
- 14 Mobilfria lektioner ger studiero i Sursik
Oppituntien kännykkäkielto tuo opiskelurauhaa Sursikilla
- 16 Femtio år av avbytar-service
Lomituspalvelut 50 vuotta
- 18 Östensö daghem gör nystart i gamla skolan
Östensön päiväkotia aloittaa toimintansa vanhassa koulussa
- 20 Infoskärmen berättar hur skolan använder el och vatten
Infonäyttö kertoo koulun sähkön- ja vedenkulutuksesta
- 22 Koncernbolagen har ramarna i skick
Konserniyhtiön puitteet ovat kunnossa
- 24 Fem bra vanor som gynnar hjärnhälsan
Viisi hyvää tapaa, jotka edistävät aivojen terveyttä
- 26 Kulturavdelningen informerar
Kulttuuriosasto tiedottaa
- 28 Nytt escaperoomspel: Vem kan rädda ytttrandefriheten?
Uusi pakohuonepeli: kuka pelastaa sananvapauden?
- 30 Biblioteket informerar
Kirjasto tiedottaa
- 32 Pedersöre MI informerar
Pedersören kansalaisopisto tiedottaa
- 34 Nya muskläraren brinner för sängen
Uuden musiikinopettajan intohimona on laulu
- 35 Krysset



Markpolitik påverkar vår vardag och kommunens utveckling

Pedersöre kommun gör som bäst ett nytt markpolitiskt program som ska fungera som rättesnöre när kommunen till exempel gör upp planer för markanvändningen eller köper och säljer mark.

TEXT

Anna-Karin
Pensar

DRÖNARFOTO

Fredrik
Djupsjöbacka

ETT MARKPOLITISKT PROGRAM är ett strategiskt dokument för kommunens markanvändning och planläggning. Det kan gälla kommunens egen mark men också privatägd mark som till exempel när det gäller vindkraftsetableringar. Programmet kan innehålla mål för att säkerställa att markanvändningen sker hållbart med hänsyn till miljöskydd och sociala aspekter. Programmet kan också användas för att stöda ekonomisk tillväxt genom att till exempel skapa bra företagsområden och -miljöer.

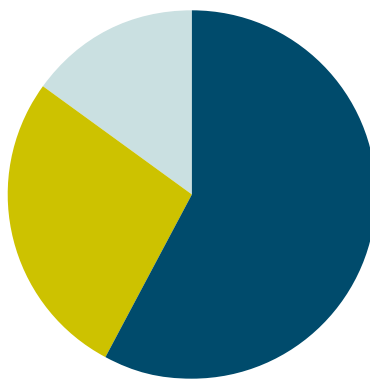
En tydlig markpolitik gör att kommunen bättre kan planera och styra utvecklingen av marken för att möta nuvarande och framtida behov.

Kommunen köper råmark för att kunna utveckla kommunen genom till exempel planläggning. Med planläggningen tryggas tillgången till bostadstomter, trivsamma boendemiljöer och rekreativsmöjligheter nära bostadsområdena. Kommunen köper i allmänhet råmark nära bycentrum eller andra områden där infrastrukturen är välutvecklad. Se i diagrammet vad kommunen äger i dag. Detaljplanerade områden som ligger långt från andra bebyggda områden blir ofta dyrare att förverkliga eftersom det i allmänhet krävs större satsningar i kommunal teknik och gator.

Kommunen behöver bytesmark för att smidigare kunna genomföra markaffärer i vissa situationer. Kommunen är inte i första hand intresserad av sådana områden som är viktiga för primärnäringarna, så som stora enhetliga åkerområden. Varje markköp som kommunen gör baserar sig på övervägda politiska beslut.

Kommunens mark Kunnan omistama maa

1 429 ha



- Bebyggd och obbyggd mark inom 2 km från bycentrum, 58 %
Rakennettu ja rakentamaton maa, 2 km:n säteellä kyläkeskuksesta, 58 %
- Stora skogsområden längre än 2 km från bycentrum (t.ex. ärvd skog, gammal markägo), 27 %
Suuret metsäalueet, yli 2 km:n päässä kyläkeskuksesta (esim. perintömetsät, vanha maanomistus), 27 %
- Diverse (t.ex. bytesmark), 15 %
Muuta (esim. vaihtomaa), 15 %

Som en del i arbetet med att göra upp det markpolitiska programmet ordnades en aftonskola för beslutsfattarna. Allmänheten hördes i en serie av frågor i kommunens sociala medier i oktober. Some-kampanjen väckte stort intresse och en del frå-



gor besvarades av nästan 400 personer. Svaren visar tydligt att närheten till släkt och vänner, servicen och naturen är viktiga när Pedersöreborna väljer boplat. Många kommuninvånare vill också ha en stor tomt.

I some-kampanjen svarade ca hälften att kommunen borde ha flera detaljplanerade bostadsområden. Kommunen strävar efter att ha detaljplanerade bostadsområden i de kommundelar där det finns en efterfrågan på den typen av bostadstomter. På detaljplanerade bostadsområden är tomternas utformning och byggandet mer styrt än på oplanerade eller generalplanerade områden. Det är i gengäld vanligen enkelt att bygga, eftersom många saker är färdigt utredda.

När en detaljplan görs är kommunen skyldig att till exempel reda ut om det finns naturvärden som ska beaktas på området eller om det finns andra värden som kräver särskild uppmärksamhet. I detaljplaneringen är det också viktigt att skapa en trivsam boendemiljö och att trygga trafiksäkerheten. Även privatägd mark kan detaljplaneras, men det innebär att markägaren ska delta i planläggningskostnader, utredningar samt byggande av kommunal teknik och gator.

FORTSÄTTER PÅ FÖLJANDE UPPSLAG →



← Bennäs bycentrum är inne i en utvecklingsprocess, Miljöhälsan Kallans nya hus byggs som bäst.

← Pännäisten kyläkeskustaa kehitetään. Kallan Ympäristöterveyden uutta taloa rakennetaan parhaillaan.

Maapolitiikka vaikuttaa arkeemme ja kunnan kehitykseen

Pedersören kunta on parhaillaan laatimassa uutta maapoliittista ohjelmaa, joka toimii ohjenuorana, kun kunta esimerkiksi laatii maankäytön suunnitelmia tai ostaa ja myy maata.

TEKSTI

Anna-Karin
Pensar

DRONEKUVA

Fredrik
Djupsjöbacka

MAAPOLIITTINEN OHJELMA ON kunnan maankäyttöä ja kaavoitusta koskeva strateginen asiakirja. Se voi koskea kunnan omistamaa maata mutta myös yksityisomisteista maata, esimerkiksi silloin, kun kyse on tuulivoimaloiden rakentamisesta. Ohjelma voi sisältää tavoitteita, joilla varmistetaan maankäytön kestävyys ottaen huomioon ympäristönsuojelu ja sosiaaliset näkökohdat. Ohjelmaa voidaan käyttää myös taloudellisen kasvun tukemiseen esimerkiksi luomalla hyviä yritysalueita ja -ympäristöjä.

Selkeän maapolitiikan avulla kunta voi paremmin suunnitella ja ohjata maankäytön kehitystä, jotta nykyisiin ja tuleviin tarpeisiin voidaan vastata.

Kunta ostaa raakamaata, jotta kuntaa voidaan kehittää esimerkiksi kaavoituksen kautta. Kaavoituksel-

la turvataan asuntotonttien saatavuus, viihtyisät asuinympäristöt ja virkistysmahdollisuudet lähellä asuinalueita. Kunta ostaa raakamaata yleensä läheltä kyläkeskustaa tai muilta alueilta, joilla infrastruktuuri on kehittyntä. Katso ympyrädiagrammista sivulla 4, mitä kunta nykyään omistaa. Kaukana rakennetuista alueista sijaitsevien asemakaavoitettujen alueiden toteuttaminen tulee usein kalliimmaksi, koska yleensä kunnallistekniikkaan ja katuihin tarvitaan suurempia investointeja.

Kunta tarvitsee vaihtomaata, jotta maakauppojen toteuttaminen onnistuu sujuvammin tietyissä tilanteissa. Kunta ei ole ensisijaisesti kiinnostunut alkutuotannolle tärkeitä alueista, kuten suurista yhtenäisistä peltoalueista. Jokainen kunnan tekemä maakauppa perustuu harkittuun poliittiseen päätökseen.

Päättäjille järjestettiin iltakoulu osana maapoliittisen ohjelman laatimistyötä. Yleisöä kultiin lokakuussa kunnan sosiaalisen median tileillä esitettyjen kysymysten avulla. Some-kampanja herätti suurta kiinnostusta, ja joihinkin

kysymyksiin saatiin lähes 400 vastausta. Vastauksista käy selvästi ilmi, että sukulaisten ja ystävien, palveluiden ja luonnon läheisyys ovat pedersöreläisille tärkeitä asuinpaikan valinnassa. Moni kuntalainen haluaa myös suuren tontin.

Some-kampanjassa noin puolet vastasi, että kunnalla pitäisi olla enemmän asemakaavoitettuja asuinalueita. Kunta pyrkii siihen, että asemakaavoitettuja asuinalueita on niissä kunnan osissa, joissa on kysyntää sen tyyppisille asuntotonteille. Asemakaavoitetuilla asuinalueilla tonttien muotoa ja rakentamista ohjataan enemmän kuin kaavoittamattomilla tai yleiskaavoitetuilla alueilla. Rakentaminen on sen sijaan yleensä helppoa, koska monet asiat ovat jo valmiiksi selvitettyjä.

Kun asemakaava laaditaan, kunta on velvollinen esimerkiksi selvittämään, onko alueella huomioitavia luontoarvoja tai muita arvoja, jotka vaativat erityistä huomiota. Asemakaavoituksessa on myös tärkeää luoda viihtyisiä asuinympäristöjä ja varmistaa liikenneturvallisuus. Myös yksityisomisteinen maa voidaan asemakaavoittaa, mutta silloin maanomistajan on osallistuttava kaavoituskustannuksiin, selvityksiin sekä kunnallistekniikan ja katujen rakentamiseen.

Asemakaavoitettujen asuinalueiden tulee olla myös taloudellisesti kestäviä, minkä vuoksi kunta ei heti avaa kaikkia valmiiksi kaavoitettuja alueita ja rakenna niille kunnallistekniikkaa. Joissakin tapauksissa kunta avaa alueita vaiheittain tarpeen mukaan. Koska kunta on velvollinen rakentamaan kadut ja kunnallistekniikan asemakaavoitetuille alueille, se on tärkeää tehdä tasapainoisella tavalla. Päättäjillä on myös tärkeä rooli siinä, miten uusia asuinalueita avataan. Seuraavalla sivulla olevasta kuvasta käy ilmi, missä kunnan asemakaavoitetut alueet sijaitsevat.

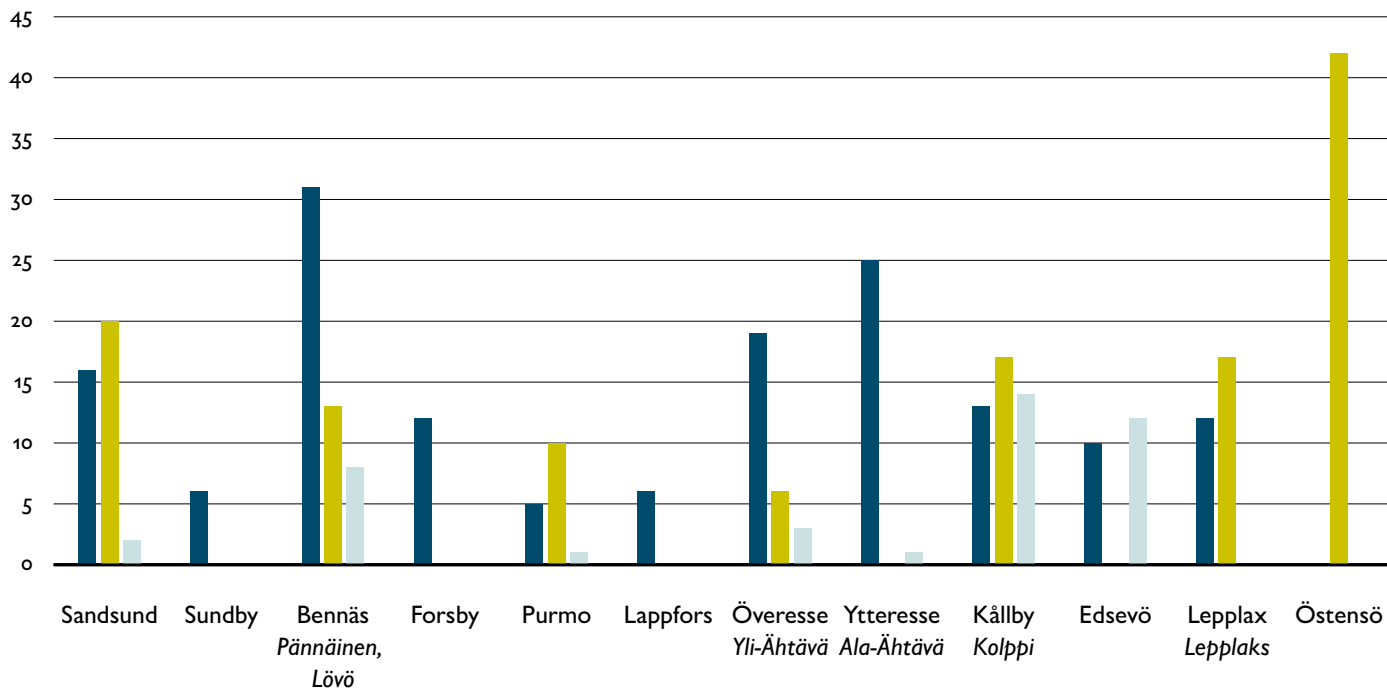
Pedersöressä rakennetaan mielellään asemakaavoitettujen alueiden ulkopuolelle. Kunta on siksi pyrkinyt edistämään kylien elinvoimaa laatimalla yleiskaavoja suuremmille kylille [YHTEISTÄ SEURAAVALLA AUKEAMALLA](#) ➔

Detaljplanerade tomter

Asemakaavoitetut tontit

TOMTRESERV 1/2024

TONTTIVARAUS 1/2024



■ Lediga bostadstomter, 155 st
Vapaita asuntontteja, 155 kpl

■ Bostadstomter som inte är tillgängliga ännu (kommunalteknik fattas), 125 st
Ei rakennuskelpoisia asuntontteja (kunnallistekniikka puuttuu), 125 kpl

■ Industritomter, 41 st
Teollisuustontteja, 41 kpl

→ Detaljplanerade bostadsområden ska också vara ekonomiskt hållbara. Det är orsaken till att kommunen inte öppnar upp och bygger ut kommunaltekniken på alla färdigplanerade områden genast. I vissa fall öppnar kommunen upp områdena i etapper i enlighet med behov. Eftersom kommunen är skyldig att bygga gator och kommunalteknik på detaljplanerade områden är det viktigt att det görs på ett balanserat sätt. Beslutsfattarna har också en viktig roll i hur nya bostadsområden öppnas upp. I grafen ovanför framgår var i kommunen det finns detaljplanerade områden.

I Pedersöre bygger man gärna utanför detaljplanerade områden. Kommunen har därför strävat efter att gynna byarnas livskraft genom att göra generalplaner för de större byarna, i samarbete med markägarna och invånarna. När man gör en generalplan ritas byggplatserna in på basen

av en bedömning av behovet fram till generalplanens målår. Antalet byggplatser är för det mesta överdimensionerat för att skapa valmöjligheter och förutsättningar för att byggplatser ska komma till försäljning. I kommunens generalplaner har ca 1 000 byggplatser anvisats på privat mark. I många av de gamla delgeneralplanerna har man satt fokus på rättvisa mellan markägarna. Man har alltså fördelat byggplatser enligt samma princip för alla markägare.

En utmaning med generalplaner där byggrätterna är inritade på plankartan, är att markägarna uppfattar att det inte är möjligt att få flera byggplatser om de använder eller säljer de byggplatser som finns i generalplanen. Man vill helst spara byggplatserna till kommande generationer. Faktum är att när en generalplan till stora delar har byggts ut, finns det orsak att revidera planen och anvisa fler byggplatser i den reviderade planen.

Hälften av de som svarade i some-kampanjen skulle inte sälja sin privata mark åt någon som vill bygga. Att tomter aldrig kommer ut på marknaden leder i värsta fall till att hugade byggare inte lyckas köpa bostadstomt. Det leder i sin tur till att vissa byar får sämre livskraft, eftersom ett fungerande serviceutbud kräver ett tillräckligt befolkningsunderlag och inflyttning. Att sälja

en bostadstomt till en ung familj eller någon annan är en god gärning för byn, det stärker byns livskraft och skapar förutsättningar för byns fortsatta existens.

I generalplanerna är det inte bara byggplatserna som är viktiga. I planen ska kommunen dra upp riktlinjer för hur området i övrigt ska utvecklas och fungera. Hur ska vägnätet se ut och var ska industriområdena och servicen placeras?

Markpolitik och planläggning handlar alltså inte bara om enskilda byggrätter utan mer om att skapa möjligheter för utveckling av samhället.

I some-kampanjen ansåg hälften av de svarande att det har varit enkelt att bygga i Pedersöre. Andra hälften tyckte att det har varit svårt. Att man upplever svårigheter kring byggprocessen kan ha många orsaker. I enkätsvaren nämns saker som: svårigheter att få lån, att man inte får bygga var som helst, att det är svårt att köpa tomt eller att byråkratin på oplanerade områden är svår. Många upplevde ändå att de har fått bra service, att personalen har varit tillmötesgående och hjälpsam och att det har varit lätt att diskutera.

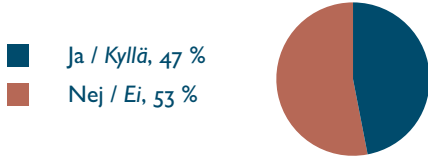
Det är bra att komma ihåg att när man planerar byggande är det bra att kontakta kommunen i god tid. Det underlättar oftast processen. När nå-

Plock i enkätsvaren oktober 2024

Poimintoja lokakuun 2024 kyselyvastauksista

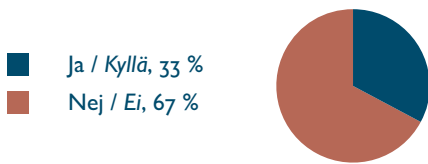
1. Om du äger mark, skulle du vara beredd att sälja tomtmark åt någon som vill bygga?

Jos omistat maata, olisitko valmis myymään tonttimaata rakentajille?



2. Är hyresbostad ett alternativ för dig?

Onko vuokra-asunto vaihtoehto sinulle?



Många efterfrågade fler bostäder som är 2 rum och kök eller större, eller 50–60 m².

Monet kaipasivat asuntoja, joissa on vähintään 2 huonetta ja keittiö, tai 50–60 m².

gon ska bygga är kommunen skyldig att reda ut vissa saker, vilket i vissa fall kan ta tid. Ibland hänger beslutet på andra myndigheter, särskilt när det gäller områden som inte är detaljplanerade.

Pedersöre är en kommun med många små och stora företag och därför är det viktigt att näringslivets behov också beaktas i markpolitiken. Inom ramen för det markpolitiska programmet har ett urval av företag intervjuats. Detta har varit viktigt för att kunna bilda sig en uppfattning om näringslivets behov. I intervjuerna framkom det att fungerande trafiklösningar, ett tillräckligt utbud av företagstomter och flexibla lösningar är viktigt vid planering av industri- och företagsområden.

Det markpolitiska programmet godkänns av kommunens högsta beslutande organ, kommunfullmäktige. Tanken är att programmet ska godkännas i början av 2025 av sittande kommunfullmäktige. Det markpolitiska programmet ska förankras hos de nya beslutsfattarna i början av varje ny mandatperiod. Det nya programmet kommer också att förankras hos beslutsfattarna som tillträder i juni 2025. ■

⇒

teistyössä maanomistajien ja asukkaiden kanssa. Kun yleiskaava laaditaan, rakennuspaikat piirretään yleiskaavan tavoitevuoteen asti ulottuvan tarpeiden arvioinnin perusteella. Rakennuspaikkojen määrä on suurimmaksi osaksi ylimitoitettu, jotta voidaan luoda valinnanvaraa ja edellytyksiä sille, että rakennuspaikkoja tulee myyntiin. Kunnan yleiskaavoissa on osoitettu noin 1 000 rakennuspaikkaa yksityisille maille. Monissa vanhoissa osayleiskaavoissa on kiinnitetty huomiota maanomistajien väliseen tasapuolisuuteen. Rakennuspaikat on jaettu saman periaatteen mukaan kaikille maanomistajille.

Jos rakennusoikeudet on merkitty yleiskaavan kaavakarttaan, haasteena voi olla, että maanomistajat ajattelevat, että rakennuspaikkoja ei ole mahdollista saada lisää, jos he käyttävät tai myyvät yleiskaavassa osoitetut rakennuspaikat. Rakennuspaikat halutaan mieluiten säästää tuleville sukupolville. Tosiasia on, että kun yleiskaava on suurimmaksi osaksi rakennettu, kaava on syytä tarkistaa ja osoittaa tarkistettuun kaavaan lisää rakennuspaikkoja.

Puolet some-kampanjaan vastanneista eivät myisi yksityistä maata rakentajille. Jos tontit eivät koskaan tule markkinoille, pahimmassa tapauksessa halukkaat rakentajat eivät saa ostettua asuntotonttia. Tämä vuorostaan johtaa siihen, että tiettyjen kylien elinvoima heikkenee, koska toimiva palvelutarjonta vaatii riittävän väestöpohjan ja uusia muuttajia. Asuntotontin myyminen

nuorelle perheelle tai jollekin muulle on hyvä teko kylälle. Se vahvistaa kylän elinvoimaa ja luo edellytyksiä kylän olemassaolon jatkumiselle.

Yleiskaavoissa tärkeitä eivät ole vain rakennuspaikat. Kunta vetää kaavassa suuntaviivat sille, miten aluetta muuten kehitetään ja miten sen tulee toimia. Millainen tieverkon tulee olla ja mihin teollisuusalueet ja palvelut sijoitetaan?

Maapolitiikassa ja kaavoituksessa ei ole siis kyse pelkästään yksittäisistä rakennusoikeuksista vaan enemmänkin siitä, että luodaan mahdollisuuksia kehittää yhdyskuntaa.

Some-kampanjaan vastanneista puolet oli sitä mieltä, että rakentaminen oli helppoa Pedersöressä. Toisen puolen mielestä se oli vaikeaa. Rakentamisprosessin vaikeuksiin voi olla monia syitä. Kyselyn vastauksissa mainitaan syiksi esimerkiksi vaikeus saada lainaa, että ei saa rakentaa minne tahansa, että tontin ostaminen on vaikeaa tai että byrokratia on vaikeaa kaavoittamattomien alueiden osalta. Moni koki kuitenkin saaneensa hyvää palvelua, että henkilökunta oli ystävällistä ja avuliasta ja että asioista oli helppo keskustella.

Kannattaa muistaa, että jos suunnittelee rakentamista, kuntaan on hyvä ottaa yhteyttä hyvissä ajoin. Se helpottaa usein prosessia. Kun joku haluaa rakentaa, kunta on velvollinen selvittämään tiettyjä asioita, johon voi toisinaan kulua aikaa. Toisinaan päätös riippuu muista viranomaisista, erityisesti jos aluetta ei ole asemakaavoitettu.

Pedersören kunnassa on paljon pieniä ja suuria yrityksiä, minkä vuoksi maapolitiikassa on tärkeää ottaa huomioon myös elinkeinoelämän tarpeet. Maapoliittisen ohjelman puitteissa on haastateltu muutamia yrityksiä. Tämä on ollut tärkeää, jotta ollaan saatu käsitys elinkeinoelämän tarpeista. Haastattelujen perusteella kävi ilmi, että toimivat liikennetarkaisut, riittävä yritystonttien tarjonta ja joustavat ratkaisut ovat tärkeitä teollisuus- ja yritysalueiden suunnittelussa.

Maapoliittisen ohjelman hyväksyy kunnan korkein päättävä elin, kunnanvaltuusto. Tarkoituksena on, että istuva kunnanvaltuusto hyväksyy ohjelman vuoden 2025 alussa. Uudet päättäjät sitoutuvat maapoliittiseen ohjelmaan jokaisen uuden toimikauden alussa. Myös kesäkuussa 2025 aloittavat päättäjät sitoutuvat uuteen ohjelmaan. ■

3. Vad är viktigast när du väljer var du vill bo?

Mikä on tärkeintä asuinpaikkaa valittaessa?



Släkt/vänner bor i närheten

Sukulaiset/ystävät asuvat lähellä



Serviceutbudet är tillräckligt nära

Palvelut ovat riittävän lähellä

Utöver detta svarade många att närheten till naturen är viktigt.

Näiden lisäksi moni vastasi, että luonnon läheisyys on tärkeää.

Anmäl dig som vikarie i appen Vikaaria

Pedersöre använder appen Vikaaria för att rekrytera vikarier till småbarnspedagogiken. Den som vill hoppa in på kortare vikariat i Pedersöres daghem kan registrera sig i tjänsten och anmäla intresse för de jobb som bjuds ut.

TEXT & FOTO
Malin Henricson

DAGHEMSFÖRESTÅNDARNA Ann-Sofi Grönhage och Ida Åsvik har båda använt appen för att komma i kontakt med folk som kan jobba i daghemmen när ordinarie personal är borta.

– Vikaaria underlättar. Kanske inte för inbrott med kort varsel, men om vi har vikariat en vecka framåt brukar det lyckas, säger Grönhage.

Hennes daghem Hoppetossan fungerade som pilotdaghem i våras, och sedan i augusti använder alla daghem i Pedersöre söktjänsten.

När daghemmen bjuder ut jobb skriver de in vilken enhet och vilka arbetstider som det gäller.

– Den som har möjlighet att ta vikariatet anmäler sitt intresse med ett klick, säger Grönhage.

Bara uppdragsgivaren ser vem

som anmält sig, och kan välja person bland dem som är intresserade.

– Vi får meddelande per mejl varje gång någon anmäler intresse, säger Grönhage.

– Vi ser också hur många som har sett annonsen, säger Åsvik.

Man hittar appen i Google Play eller App Store, eller via dator på webbsidan <https://app.vikaaria.fi/>. Vid registrering uppger man namn, kontaktuppgifter, modersmål, var man kan vikariera och väljer roll: studerande, lärare eller ”annan”. Det är också bra att berätta om t ex studier, arbetsfarenhet och språkkunskaper.

Enligt apputvecklaren André Erickson har Vikaaria fått bra respons från användarna. Utvecklingsarbetet pågår kontinuerligt, det ska t ex exempel bli möjligt att välja ett mer specifikt geografiskt område för sina jobbsökningar.

Söktjänsten är helt gratis för vikarier. ■

MER INFORMATION: www.vikaaria.fi.



← Daghemsföreståndarna Ida Åsvik och Ann-Sofi Grönhage tycker att Vikaaria-appen underlättar jakten på vikarier. Största utmaningen är att utbudet av vikarier är så litet.

← Päiväkodinjohtajien Ida Åsvikin ja Ann-Sofi Grönhagen mielestä Vikaaria-sovellus helpottaa sijaisten löytämistä. Suurin haaste on se, että sijaisia on tarjolla vähän.

Ilmoittaudu sijaiseksi Vikaaria-sovelluksessa

Pedersöre rekrytoi varhaiskasvatuksen sijaisia Vikaaria-sovelluksen kautta. Jos olet kiinnostunut lyhyistä sijaisuuksista Pedersören päiväkodeissa, voit rekisteröityä palveluun ja ilmoittaa kiinnostuksestasi tarjolla oleviin töihin.

TEKSTI & KUVA
Malin Henricson

PÄIVÄKODINJOHTAJAT Ann-Sofi Grönhage ja Ida Åsvik ovat molemmat ottaneet sovelluksen kautta yhteyttä sijaisiin, jotka voivat työskennellä päiväkodeissa vakituisen henkilöstön ollessa poissa.

– Vikaaria helpottaa sijaisten löytämistä. Ei ehkä lyhyellä varoitusajal-

la, mutta jos sijaisuus on viikon päästä, löydämme yleensä sijaisen, Grönhage sanoo.

Hänen päiväkotinsa Hoppetossan toimi keväällä pilottipäiväkotina. Elokuusta lähtien kaikki Pedersören päiväkodit ovat käyttäneet hakupalvelua.

Kun päiväkodit tarjoavat työtä, ne ilmoittavat mistä yksiköstä ja työajoista on kyse.

– Sijaiset voivat ilmaista kiinnostuksensa yhdellä painalluksella, Grönhage sanoo.

Vain toimeksiantaja näkee ilmoittautuneet ja voi valita sijaisen kiinnostuneiden joukosta.

– Saamme sähköpostiviestin joka kerta, kun joku ilmoittaa kiinnostuksestaan, Grönhage sanoo.

– Näemme myös, kuinka moni on nähnyt ilmoituksen, Åsvik sanoo.

Sovellus löytyy Google Playsta tai App Storesta tai tietokoneella verkkosivulta <https://app.vikaaria.fi/>. Rekisteröitymisen yhteydessä ilmoitetaan nimi, yhteystiedot, äidinkieli ja paikat, joissa voi sijaistaa, ja valitaan rooli: opiskelija, opettaja tai ”muu”. On myös hyvä kertoa esimerkiksi opinnoista, työkokemuksesta ja kielitaidosta.

Sovelluksen kehittäjän André Ericksonin mukaan Vikaaria on saanut hyvää palautetta käyttäjiltä. Kehitystyötä tehdään jatkuvasti, ja esimerkiksi työnhakualueen voi tulevaisuudessa rajata tarkemmin.

Hakupalvelu on täysin ilmainen sijaisille. ■

LISÄTIETOJA on osoitteessa www.vikaaria.fi.



Hanke selvittää Ähtävänjoen mahdollisia kalateitä

Pedersören kunta osallistuu ”Ähtävänjoen kalat ja helmet” hankkeeseen yhdessä Ähtävänjoen vesistöalueen muiden kuntien ja organisaatioiden kanssa.

TEKSTI

Jennie Wikström

HANKKEEN TAVOITTEENA ON rakentaa kalateitä Ähtävänjoen vesivoimaloiden ohi, jotta vaelluskalat pääsevät kulkemaan merestä Alajärveen.

Hankkeessa selvitetään kalojen vaelluksen nykytilannetta, kartoitetaan luontoa ja yritetään parantaa Ähtävänjoen veden laatua.

Hanke jatkuu vuoden 2026 loppuun asti ja kokoaa yhteen saatavilla olevaa tietoa Ähtävänjoen luontotyypeistä, kaloista, simpukoista ja vesikasvillisuudesta. Uusia tutkimuksia tehdään alueilla, joilta tietoa puuttuu.

Kesällä 2024 tehtiin koekalastuksia 11 koskessa. Vesinäytteillä ja DNA-analyysillä selvitetään, mitä lajeja joessa esiintyy.

Kerättyjen tietojen avulla voidaan mallintaa lohien elinkiertoa ja arvioida, kuinka paljon kalanpoikasia voidaan tuottaa, kuinka suuri osa poikaisista vaeltaa mereen syömään ja kuinka moni palaa takaisin jokeen lisääntymään. Hankkeessa pyritään selvittämään, onko mahdollista käynnistää lohien luonnonmukainen lisääntymiskierto rakentamalla kalateitä Ähtävänjokeen.

Hankkeen tavoitteena on myös parantaa veden laatua testaamalla parhaita käytettävissä olevia ojituskäytäntöjä ja hulevesien käsittelymenetelmiä valitulla Ähtävänjoen viereisellä metsätalousalueella. Hanke pyrkii siihen, että maataloudessa sovittaisiin suojavyöhykkeistä ja että kosteikkoja ja kaksitasouomia rakennettaisiin.

Hankkeeseen sisältyy myös joen sivuhaarojen koskien kunnostaminen, jotta voidaan luoda kutemiselle ja poikastuotannolle sopivia alueita. Bärklars-koskeen istutetaan taimenia, jotka ovat vain yhden kesän ikäisiä (o+), ja niiden liikkeitä joessa seurataan.

Yleissuunnitelma luodaan ainakin yhdelle voimalan kiertävälle kalatielle. ■

Projekt utreder möjliga fiskvägar i Esse å

TEXT

Jennie Wikström

Pedersöre kommun deltar i projektet ”Esse ås fiskar och pärlor” tillsammans med andra kommuner och intresseorganisationer längs med Esse ås vattendragsområde.

PROJEKTET ARBETAR FÖR att det ska byggas fiskvägar förbi vattenkraftverken i Esse å, så att vandringsfisk ska kunna ta sig från havet ända upp till Alajärvi.

Man tar reda på hur fiskvandringen ser ut i dag, kartlägger naturen och försöker förbättra vattenkvaliteten i Esse å.

Projektet pågår till slutet av år 2026 och ska sammanställa befintlig information om naturtyper, fiskar, musslor och vattenväxtlighet i Esse å samt göra nya undersökningar på de områden där det saknas information.

Sommaren 2024 utfördes provfiske i elva forsar. Genom vattenprover och DNA-analyser tar man reda på vilka arter som förekommer i ån.

Med den insamlade informationen kan man göra en modell för laxens livscykel och bedöma hur mycket fiskyngel som kan produceras, hur stor del av ynglen som vandrar ut

till havet för att söka föda och hur många som återvänder för att föroka sig i ån. Man försöker utreda om det är möjligt att få igång laxens naturliga reproduktionscykel genom att bygga fiskvägar i Esse å.

Projektet arbetar också för en bättre vattenkvalitet genom att testa bästa tillgängliga diktningsspraxis och behandlingsmetoder för avrinningsvatten på ett utvalt skogsbruksområde intill Esse å. Projektet strävar efter att avtal om skyddszoner ska ingås inom jordbruket samt att våtmarker och tvåstegsdiken ska anläggas.

I projektet ingår också att restaurera rensade forsar i åns bifåror, för att skapa områden som är lämpliga för fisklek och yngelproduktion. I Bärklarsforsen ska öring, som endast är en sommar gamla (o+), planteras ut och deras rörelse i ån följs upp.

En översiktsplan för åtminstone en fiskväg runt ett kraftverk ska skapas. ■

↑ Projektet Esse ås fiskar och pärlor försöker bland annat förbättra vattenkvaliteten i ån.

↑ Hankkeessa Ähtävänjoen kalat ja helmet yritetään muun muassa parantaa joen veden laatua.

Sysselsättning blir del av kommunens service

Vid årsskiftet läggs Österbottens arbets- och näringsbyrå ner, liksom alla övriga statliga AN-byråer. I stället tar kommunerna över ansvaret för sysselsättningstjänsterna.

TEXT & FOTO
Malin Henricson

DET HANDLAR OM en nationell reform som innebär att sysselsättningsfrågor blir en del av varje kommuns basservice, på samma sätt som utbildning, samhällsplanering och småbarnspedagogik. Pedersöre erbjuder sina kommuninvånare tjänsten inom ramen för Jakobstads sysselsättningsområde i samarbete med Jakobstad, Kronoby och Larsmo. Jakobstad är värdkommun.

Kommundirektören Stefan Svensfors ser fördelar med den lokala organisationen.

– Vårt ekonomiområde är annorlunda jämfört med resten av landet. Vi har hög sysselsättning, låg arbetslöshet och de som är arbetslösa kräver andra typer av insatser än arbetslösa generellt. Jag tror att vi kan sköta det här bäst själva inom Jakobstads sysselsättningsområde, säger han.

Reformen förväntas ge kommunerna fler redskap att effektivare främja sysselsättningen, tillgången av kompetent arbetskraft och företagens tillväxt.

För kunderna innebär reformen inga större praktiska förändringar. Sysselsättningsområdet övertar de tjänster som AN-byrån tidigare ansvarat för. Skillnaden är att tjänsterna organiseras närmare kunderna, vilket förväntas göra processerna smidigare.

— Vårt ekonomiområde är annorlunda jämfört med resten av landet ... Jag tror att vi kan sköta det här bäst själva inom Jakobstads sysselsättningsområde.

STEFAN SVENFORS

Personalen som betjänar kunderna är gamla bekanta: 26 tjänster övergår från Österbottens AN-byrå till Jakobstads sysselsättningsområde.

Den fysiska servicepunkten finns också efter nyår i ämbetshuset Ebba

Brahe på Kanalesplanaden 1 i Jakobstad.

Den nationella tjänsten Jobbmarknaden.fi kommer att vara den centrala mötesplatsen för lediga jobb och jobsökande. Den som hotas av uppsägning, blir arbetslös eller permitterad ska registrera sig som arbetsökande där.

Jakobstads sysselsättningsområde kommer att informera om sina tjänster på Jobbmarknaden.fi, antingen på kommunspecifika sidor eller sysselsättningsområdets egen sida. Basinformation om sysselsättningstjänsterna finns också på www.pedersore.fi.

För den som vill ha personlig service ger Pia Fraktman, sysselsättnings- och näringsdirektör, följande råd:

– Du kan besöka oss i aulan i ämbetshuset på Kanalesplanaden eller ringa vår telefontjänst. Då får du mera instruktioner, säger Fraktman.

Information om öppettider och telefonnummer publiceras på kommunens webbsida inför årsskiftet.

Sysselsättningsområdet ska erbjuda både privatpersoner och företagskunder råd och handledning i att söka jobb, rekrytera anställda och utveckla sin kompetens.

Det kan handla om t ex arbetskraftsutbildning eller rekryteringsutbildning för arbetssökande. Den senare är en snabb väg till sysselsättning, t ex för den som vill göra ett karriärsbyte.

– Rekryteringsutbildningen är en överenskommelse mellan den som går utbildningen och en arbetsgivare. Den leder till en anställning, medan arbetskraftsutbildningen leder till en kompetens, förklarar Kristian Snellman, som fram till årsskiftet jobbar som sakkunnig i ungdomstjänster i Österbottens AN-byrå.

Efter nyår övergår han i liknade uppgifter inom sysselsättningsområdet.

Pia Fraktman förutspår att det blir



viktigt att utveckla samarbetet med företagen.

– Vi behöver utveckla möjligheterna att förutse behovet av arbetskraft, i samarbete med utbildningsanordnare, för att se till att företagen har tillgång till kompetent folk, säger hon.

Snellman ser det som sin och övrig personals uppgift att övervaka den arbetssökandes rättigheter och skyldigheter, och hjälpa hen framåt och in på arbetsmarknaden. Vissa kunder är mer svårssysselsatta, och där gäller det att i samarbete med andra aktörer skapa bästa möjliga förutsättningar för individen att ta sig in på arbetsmarknaden.

– Vi vill erbjuda en lösningsorienterad service för varje individ, säger han.

Pia Fraktman får slutklämnen:

– Vi ska göra vårt jobb så effektivt och bra som möjligt. Alla vår kunder behöver få framtidstro, säger hon. ■



Työllisyyspalvelut siirtyvät kunnalle

Pohjanmaan TE-toimistojen toiminta lakkaa vuodenvaihteessa kuten muidenkin valtiollisten TE-toimistojen. Vastuu työllisyyspalveluista siirtyy kunnille.

TEKSTI & KUVA
Malin Henricson

KYSEESSÄ ON VALTAKUNNALLINEN uudistus, jonka myötä työllisyysasioista tulee osa kuntien peruspalvelua samalla tavoin kuin koulutuksesta, yhdyskuntasuunnittelusta ja varhaiskasvatuksesta. Pedersöre tarjoaa kuntalaisilleen palveluja Pietarsaaren työllisyysalueen puitteissa yhteistyössä Pietarsaaren, Kruunupyyn ja Luo-

← Här i ämbetshuset Ebba Brahe i Jakobstad kommer Jakobstads sysselsättningsområde att ha sin servicepunkt. Sysselsättnings- och näringsdirektör Pia Fraktman och Kristian Snellman, sakkunnig i ungdomstjänster, strävar efter att inom den nya organisationen erbjuda kunderna en lösningsorienterad service.

← Pietarsaaren työllisyysalueen palvelupiste tulee sijaitsemaan Ebba Brahe virastotalossa Pietarsaassa. Työllisyys- ja elinkeinojohtaja Pia Fraktman ja nuorisopalveluiden asiantuntija Kristian Snellman pyrkivät tarjoamaan asiakkaille ratkaisukeskeistä palvelua uudessa organisaatiossa.

don kanssa. Pietarsaari toimii vastuukuntana.

Kunnanjohtaja Stefan Svenfors näkee etuja paikallisessa organisaatiossa.

– Talousalueemme on erilainen verrattuna muuhun maahan. Meillä on korkea työllisyys, matala työttömyys ja alueen työttömät tarvitsevat erilaisia toimia kuin työttömät yleensä. Uskon, että voimme hoitaa tämän parhaiten itse Pietarsaaren työllisyysalueella, hän sanoo.

Uudistuksen odotetaan antavan kunnille enemmän työkaluja työllisyyden, ammattitaitoisen työvoiman saatuuden ja yritysten kasvun tehokkaampaan edistämiseen.

Asiakkaille uudistus ei tarkoita suurempia käytännön muutoksia. Työllisyysalue siirtyy hoitamaan palveluita, joista TE-toimistot vastasivat aiemmin. Erona on se, että palvelut järjestetään lähempänä asiakkaita, minkä odotetaan tekevän prosesseista joustavampia.

Asiakaspalvelijat ovat vanhoja tuttuja: 26 virkaa siirtyy Pohjanmaan TE-toimistolta Pietarsaaren työllisyysalueelle.

Fyysinen palvelupiste sijaitsee vuodenvaihteen jälkeenkin Ebba Brahe virastotalolla Pietarsaassa osoitteessa Kanavapuistikko 1.

Valtakunnallinen Työmarkkinatori.fi-palvelu tulee olemaan avoimien työpaikkojen ja työnhakijoiden kohtaamispaikka. Työttömyysuhan alla olevan, työttömäksi jäävän tai lomautetun tulee ilmoittautua palvelussa työnhakijaksi.

Pietarsaaren työllisyysalue tulee tiedottamaan palveluistaan Työmarkkinatori.fi-palvelussa, joko kuntakohteisilla sivuilla tai työllisyysalueen omalla sivulla. Perustietoja työllisyyspalveluista on myös osoitteessa www.pedersore.fi.

Työllisyys- ja elinkeinojohtaja Pia Fraktman antaa henkilökohtaista palvelua haluavalle seuraavan neuvon:

– Voit vieraila luonamme virastotalon aulassa Kanavapuistikolla tai soittaa

puhelinpalveluumme, niin saat lisäohjeita, Fraktman sanoo.

Aukioloajat ja puhelinnumerot julkaistaan kunnan verkkosivustolla ennen vuodenvaihdetta.

Työllisyysalue tarjoaa sekä yksityishenkilöille että yritysasiakkaille neuvontaa ja ohjausta työhaussa, työntekijöiden rekrytoinnissa ja osaamisen kehittämässä.

Kyse voi olla esimerkiksi työnhakijoille tarkoitetusta työvoimakoulutuksesta tai rekrytointikoulutuksesta. Jäljempänä mainittu on nopea tie työllistymiseen esimerkiksi alanvaihtajalle.

– Rekrytointikoulutus on koulutettavan ja työnantajan välinen sopimus. Se johtaa työpaikkaan, kun taas työvoimakoulutus pätevoittää, Kristian Snellman selittää. Hän työskentelee vuodenvaihteeseen asti nuorisopalveluiden asiantuntijana Pohjanmaan TE-toimistossa.

Vuodenvaihteen jälkeen hän siirtyy vastaaviin tehtäviin työllisyysalueelle.

Pia Fraktman ennustaa, että on tärkeää kehittää yhteistyötä yritysten kanssa.

– Meidän on kehitettävä keinoja ennakoida työvoiman tarvetta yhteistyössä koulutuksen järjestäjien kanssa, jotta yritysten saatavilla on päteviä ihmisiä, hän sanoo.

Snellmanin mielestä hänen ja muun henkilöstön tehtävänä on valvoa työnhakijoiden oikeuksia ja velvollisuuksia sekä auttaa heitä eteenpäin ja pääsemään työmarkkinoille. Osa asiakkaista on vaikeammin työllistettäviä, jolloin on tärkeää luoda yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa yksilöllisiä parhaita mahdolliset edellytykset päästä työmarkkinoille.

– Haluamme tarjota ratkaisukeskeistä palvelua jokaiselle, hän sanoo.

Pia Fraktman saa viimeisen sanan:

– Teemme työtämme mahdollisimman tehokkaasti ja hyvin. Kaikki asiakkaamme tarvitsevat uskoa tulevaisuuteen, hän sanoo. ■



Vi bjuder på klimattips hela år 2025

Klimatarbete är numera en del av kommunens verksamhet. Vi strävar efter att göra hållbara val för miljön – och via punktinsatser höja allmänhetens medvetenhet om klimatsmarta val. För 2025 utlovar vi månatliga klimattips och en klimatkampanj.

TEXT

Malin Henricson

FOTO

Johannes Kackur

KOMMUNEN FICK i början av sommaren 2024 en egen klimatarbetsgrupp vars uppgift är att driva Pedersöres klimatarbete framåt. Gruppen har medlemmar från många olika sektorer, i och med att klimatarbetet ska genomföras på bred front och långsiktigt. Också en förtroendevald är med.

Ett första steg är att kartlägga de klimatåtgärder som Pedersöre redan har gjort och gör. De är rätt många, även om vi inte haft för vana att samla dem under en skild rubrik i kommunens bokslut. Satsningar i biogas, fjärrvärme och gasdrivna fordon, solpaneler på skolor, daghem och ser-

viceboenden, energieffektivisering i fastigheter, byte av kvicksilverlampor till ledlampor, cykelvägar som främjar arbetspendling och cykelförmaner för personalen är exempel på mindre och större insatser i strävan att minska klimatpåverkan i Pedersöre. Våra skolor och daghem har sina egna planer där klimatfostran ingår.

Gruppen vill involvera alla avdelningar i arbetet att skapa en lokal klimatplan, utgående från den regionala klimatstrategin för Jakobstadsregionen. Alla sektorer ska ställa upp konkreta målsättningar för sin egen verksamhet för det kommande året.

Förutom att jobba för att minska

klimatavtrycket från kommunens egen verksamhet, vill klimatarbetsgruppen också engagera kommuninvånarna. I somras genomförde vi en klimatkampanj där vi sporrade kommuninvånarna att leva klimatsmart i vardagen.

Totalt 36 personer lämnade in sina poängkort, vilket vi är glada över. 30 personer hade samlat minst 450 poäng och deltog automatiskt i en utlottning. Erica Ellfolk vann huvudvinsten, ett presentkort värt 450 euro till Glasbruket i Vexala. Bästa poängplockaren hade skrapat ihop hela 1 750 poäng! Wow och grattis säger vi till den prestationen!

Som bäst förbereder vi en informationsinsats i form av månatliga tips som vi publicerar i Pedersöre kommuns sociala mediekonton och på webbplatsen. Tanken är att det dyker upp ett klimattips första söndagen i varje månad, så häng med från början.

Klimattipsen levereras av Jessica Sjöblom, Camilla Sandström, Jennie Wikström, Anna-Karin Pensar och Malin Henricson.

– Vi vill inspirera folk att leva mera hållbart utan att pruta på livskvali-

Ilmastovinkkejä tarjolla koko vuoden 2025

Ilmastotyö on nykyään osa kunnan toimintaa. Pyrimme tekemään ympäristön kannalta kestäviä valintoja ja yksittäisten toimien avulla lisäämään yleisön tietoisuutta ilmastotietoisista valinnoista. Vuonna 2025 on luvassa kuukausittaisia ilmastovinkkejä ja ilmastokampanja.



TEKSTI
Malin Henricson

KUVA
Johannes Kackur

← Kommunens klimatarbetsgrupp fotograferad efter det första mötet i juni. På bilden saknas tre medlemmar.

← Kunnan ilmastotyöryhmä kuvattuna ensimmäisen kokouksen jälkeen kesäkuussa. Kuvasta puuttuu kolme jäsentä.

teten. Det finns mycket vi kan göra – det handlar om att förändra vanor, säger Camilla Sandström.

Pensar fortsätter:

– Vi behöver förstå vilka följder våra val har.

Tanken är inte att leverera pek-pinnar, utan att på ett lättisamt sätt uppmuntra till eftertanke och hållbara val.

Klimatarbetsgruppens medlemmar är: tekniska direktören Yvonne Liljedahl-Lund (ordförande), planläggningschefen Anna-Karin Pensar (sekreterare), planläggaren Jessica Sjöblom, kosthålls- och städchefen Monika Asplund, fastighetsingenjören Fredrik Djupsjöbacka, miljövärdchefen Jennie Wikström, informatören Malin Henricson, kanslisten Camilla Sandström, klassläraren Anna Smeds, landsbygdssekreteraren Jonny Kronqvist och förtroendevalda Mikael Lasén. Jakobstadsregionens klimatkoordinator Elisabeth Andersson bjuds in till gruppens möten, och håller däremellan kontakt med råd och uppmuntran.

Du är välkommen att kontakta gruppens medlemmar per e-post, fornamn.efternamn@pedersore.fi. ■

KUNTA SAI KESÄN 2024 alussa oman ilmastotyöryhmän, jonka tehtävänä on edistää Pedersören ilmastotyötä. Ryhmässä on jäseniä eri toimialoilta, sillä ilmastotyötä on tarkoitus tehdä leveällä rintamalla ja pitkäaikaisesti. Mukana on myös yksi luottamushenkilö.

Ensin kartoitetaan ilmastotoimet, joita Pedersöre on jo tehnyt ja tekee parhaillaan. Niitä on melko paljon, vaikka meillä ei ole ollut tapana koota niitä erillisen otsikon alle kunnan tilinpäätöksessä. Investoinnit biokaasuun, kaukolämpöön ja kaasukäyttöisiin ajoneuvoihin, koulujen, päiväkotien ja palvelutalojen aurinkopaneelit, kiinteistöjen energiatehokkuuden parantaminen, elohopealamppujen vaihtaminen led-lamppuihin, työmatkapyöräilyä edistävät pyörätiet sekä henkilöstön polkupyöräedut ovat esimerkkejä pienemmistä ja suuremmista panostuksista, joilla pyritään vähentämään Pedersören ilmastovaikutuksia. Kouluilla ja päiväkodeilla on omat suunnitelmansa, joihin sisältyy ilmastokasvatus.

Ryhmä haluaa ottaa kaikki osat mukaan laatimaan paikallista ilmastosuunnitelmaa Pietarsaaren seudun alueellisen ilmastostrategian pohjalta. Kaikkien toimialojen tulee asettaa konkreettisia tavoitteita omalle toiminnalleen tulevalle vuodelle.

— *Haluamme innostaa ihmisiä elämään kestävämmiin tinkimättä elämänlaadusta.*

CAMILLA SANDSTRÖM

Sen lisäksi, että kunnan oman toiminnan aiheuttamaa ilmastojalanjälkeä pyritään pienentämään, ilmastotyöryhmä haluaa osallistaa myös kuntalaiset. Toetimme viime kesänä ilmastokampanjan, jossa kannustimme kuntalaisia elämään arjessa ilmastotietoisemmin.

Yhteensä 36 henkilöä palautti pistekorttinsa, mistä olemme iloisia. 30

henkilöä oli kerännyt vähintään 450 pistettä, ja he osallistuivat automaattisesti arvontaan. Erica Ellfolk voitti pääpalkinnon, ja 450 euron arvoinen lahjakortti meni Glasbruketille Vexalaan. Paras pisteidenkerääjä oli kerännyt yhteensä 1 750 pistettä! Tästä suorituksesta voi sanoa, että vau ja onnea!

Valmistelemme parhaillaan kuukausittaisia vinkkejä, joita julkaisemme Pedersören kunnan sosiaalisen median tileillä ja verkkosivustolla. Tarkoituksena on julkaista ilmastovinkki joka kuukauden ensimmäisenä sunnuntaina, joten ole kuulolla alusta lähtien.

Ilmastovinkkejä antavat Jessica Sjöblom, Camilla Sandström, Jennie Wikström, Anna-Karin Pensar ja Malin Henricson.

– Haluamme innostaa ihmisiä elämään kestävämmiin tinkimättä elämänlaadusta. Voimme tehdä paljon – kyse on tapojen muuttamisesta, Camilla Sandström sanoo.

Pensar jatkaa:

– Meidän on ymmärrettävä valintojemme seuraukset.

Tarkoituksena ei ole tarjota ohjeita vaan rennolla otteella kannustaa pohtimaan ja tekemään kestäviä valintoja.

Ilmastotyöryhmän jäseniä ovat: tekninen johtaja Yvonne Liljedahl-Lund (puheenjohtaja), kaavoituspäällikkö Anna-Karin Pensar (sihteeri), kaavoittaja Jessica Sjöblom, ruoka- ja siivouspalvelupäällikkö Monika Asplund, kiinteistöinsinööri Fredrik Djupsjöbacka, ympäristönsuojelupäällikkö Jennie Wikström, tiedottaja Malin Henricson, kanslisti Camilla Sandström, luokanopettaja Anna Smeds, maaseutusihtheeri Jonny Kronqvist ja luottamushenkilö Mikael Lasén. Pietarsaaren seudun ilmastokoordinaattori Elisabeth Andersson kutsutaan ryhmän kokouksiin, ja hän pitää yhteyttä ja antaa neuvoja ja kannustusta kokousten välillä.

Voit mielellään ottaa yhteyttä ryhmän jäseniin sähköpostitse, etunimi.sukunimi@pedersore.fi. ■

Mobilfria lektioner ger studiero i Sursik

TEXT & FOTO
Malin Henricson

Regeringen förbereder en lagändring som ska minska störande mobilanvändning i skolan. Sursik skola är steget före och införde redan i höstas nya rutiner som ger arbetsro i klasserna. Elevernas mobiler vilar i en låda under lektionerna.

NÄR ELEVERNA I 9E kommer in från rasten tar de av sig skorna och ställer dem i skohyllan längst bak i klassrummet. Sedan lägger de sina mobiltelefoner i en låda och sätter sig på sina platser.

Lektorn Vivian Krokfors kontrollräknar skor och telefoner. 15 par skor och 15 telefoner. Klassen har 18 elever.

– Och tre elever är borta i dag, säger hon.

Allt är i sin ordning.

Så här ska alla lektioner i Sursik skola starta sedan skolan fick nya ordningsregler vid skolstarten. Mobilfria lektioner har diskuterats i flera år, men inför det här läsåret gjorde tf rektorn Annika Björklund slag i saken.

– Sursik ska vara en skola med studiero, där vi fokuserar på studier. Eleverna ska få koppla bort från den digitala världen. Det är vi som styr vår användning av mobiltelefoner, och låter inte telefonerna styra över oss, säger hon.

Björklund vet att det kan förekomma missnöje, men i samtal öga mot öga säger ungdomarna att det är bra. Vårdnadshavarna har inte protesterat.

– Det här är en trivselregel som inverkar positivt på inläringen, säger Björklund.

Frågar man eleverna i 9E säger de spontant att det är ”tråkigt, töögot och störande” att vara utan telefon på lektionerna. Men det finns ändå en viss förståelse.

– Det är också positivt. Utan telefon är man mera koncentrerad. Om man har telefonen framför sig får uppmärksamheten till den, säger en elev.

Läraren kan ge eleverna tillåtelse att ha telefonen.

– På fysik kan vi använda kalkylatorn och filma med telefonen, säger Rebecka Gull.

De kan också få använda telefonen för att söka information eller delta i frågesport via digitala plattformar.

Regeringen har under 2024 förberett en ändring i lagen om grundläggande utbildning, med syfte är att begränsa störande mobilanvändning i skolan. Lagförslaget blev klart i slutet på oktober och skickades på remissrunda. Grundtanken är att elever framöver får använda sin mobil enbart ”i inläringssyfte eller för sin personliga vård” på lektionerna. Lärare och rektorer ska också ha rätt att avlägsna mobiler som stör.

Ett totalförbud vill Sursikniorna inte höra talas om. En sådan skrivning ingår inte heller i lagtexten i skrivande stund.

– Vi måste ju kunna använda Wilma för att se schemat och var vi har lektioner, säger Rebecka Gull.

Hon tycker också att det är orimligt att till exempel gå via rektorn för att få lov att ringa föräldrarna.

Det finns också en hälsoaspekt.

– Det är viktigt att man har sin telefon om man har en allergi eller sjukdom och behöver få kontakt med mamma eller pappa, säger Wilma Lövholt.

Har Sursik något straff om alla inte lämnar in telefonen? Om antalet telefoner inte överensstämmer med eleverna i klassen reder man ut vem som försöker komma undan.

– Vi ska peka på vår telefon i lådan, säger Wiik.



Läraren får av säkerhetsskäl ha sin telefon på lektionerna. De måste kunna reagera om t ex en fara hotar i skolan.

– På vår utbildningsdag gick vi igenom hur vi gör när det är inrymning och utrymning i skolan. Alla vuxna på Sursikbacken ingår i en WhatsAppgrupp som vi kan skicka meddelanden i, säger Krokfors.

Hennes lektioner har varit mobilfria i flera år och hon vet att det lugnar ner klassituationen. Krokfors ser ju att aktiviteten i telefonerna är livlig på lektionerna.

– Det blinkar och blippar i telefonlådan. Och vi vet alla med oss att vi kollar telefonen om den durrar i fickan, säger Krokfors. ■

— Eleverna ska få koppla bort från den digitala världen. Det är vi som styr vår användning av mobiltelefoner, och låter inte telefonerna styra över oss.

ANNIKA BJÖRKLUND

ENLIGT UPPGIFT I SKRIVANDE STUND, ska lagändringen som gäller mobilanvändning i skolan gälla fr o med den 1 augusti 2025.

↑ Eleverna i 9E lägger sina mobiltelefoner i lådan när lektionen börjar.

↑ 9E-luokan oppilaat laittavat puhelimensa laatikkoon oppitunnin alkaessa.



Oppituntien kännykkäkielto tuo opiskelurauhaa Sursikilla

Hallitus valmistele lakimuutosta, joka vähentäisi kännyköiden häiritsevää käyttöä kouluissa. Sursik on askeleen edellä, sillä se otti jo syksyllä käyttöön uudet käytännöt, jotka tuovat työrauhaa luokkiin. Oppilaiden puhelimet lepävät laatikossa oppituntien ajan.

TEKSTI & KUVA
Malin Henricson

KUN 9E-LUOKAN OPPILAAT tulevat sisään välitunnilta, he riisuvat kenkensä ja laittavat ne luokahuoneen takana olevaan kenkähyllyyn. Sitten he laittavat puhelimensa laatikkoon ja istuvat paikoilleen.

Lehtori Vivian Krokfors laskee kenkät ja puhelimet. 15 paria kenkiä ja 15 puhelinta. Luokassa on 18 oppilasta.

– Ja kolme oppilasta on tänään pois, hän sanoo.

Kaikki kunnossa.

Näin on kaikkien Sursikin oppituntien tarkoitus alkaa sen jälkeen, kun

koulu sai uudet järjestyssäännöt koulujen alkaessa. Oppituntien kännykkäkielto on puhuttu useita vuosia, mutta vt. rehtori Annika Björklund ryhtyi tuumasta toimeen tämän lukuvuoden kynnyksellä.

– Sursikilla tulee olla opiskelurauha, ja me keskitymme oppimiseen. Oppilaiden pitää saada irrottautua digitaalisesta maailmasta. Me hallitsemme puhelinten käyttöä emmekä anna puhelinten hallita meitä, hän sanoo.

Björklund tietää, että tyytymättömyyttä voi ilmetä, mutta kasvotusten keskustellessa nuoret sanova, että tämä on hyvä asia. Huoltajat eivät ole protestoineet.

– Tämä on viihtyvyysääntö, joka vaikuttaa positiivisesti oppimiseen, Björklund sanoo.

9E-luokan oppilailta kysyttäessä he vastaavat, että on ikävää ja häiritsevää joutua olemaan ilman puhelinta oppituntien aikana. Ymmärrystä kuitenkin löytyy.

– Se on myös positiivinen asia. Ilman puhelinta keskittyy paremmin. Jos puhelin on edessäsi, huomio siirtyy siihen, yksi oppilas sanoo.

Opettaja voi antaa oppilaille luvan käyttää puhelinta.

– Fysiikan tunneilla voimme käyttää laskinta ja kuvata puhelimella, Rebecka Gull sanoo.

He voivat saada myös etsiä puhelimella tietoa tai osallistua tietovisaan digitaalisilla alustoilla.

Hallitus on valmistellut vuoden 2024 aikana perusopetuslain muutosta, jonka tarkoituksena on rajoittaa kännyköiden häiritsevää käyttöä kouluissa. Lakiluonnos valmistui lokakuun lopussa ja lähti lausuntokierrokselle. Perusajatuksena on, että oppilaat saisivat jatkossa käyttää puhelintaan oppitunnilla vain ”oppimistarkoitukseen tai oman terveyden hoitoonsa”. Opettajilla ja rehtoreilla on myös oikeus ottaa haltuunsa häiritsevät puhelimet.

Sursikin ysiluokkalaiset eivät halua kuulla täyskiellosta. Tällaista kirjausta

→ Skohyllan har inte mötts av protester, eleverna tycker det är bra att skorna förvaras i klassen.

→ Kenkähyllyä ei ole vastustettu. Oppilaiden mielestä on hyvä, että kenkiä säilytetään luokassa.

ei myöskään tällä hetkellä ole lakitekstissä.

– Meidän on voitava tarkistaa Wilman lukujärjestys ja missä tunnit ovat, Rebecka Gull sanoo.

Hänestä on myös kohtuutonta joutua esimerkiksi pyytämään rehtorilta lupaa soittaa vanhemmille.

Tähän liittyy myös terveysnäkökulma.

– Puhelin on tärkeä, jos sinulla on allergia tai sairaus ja sinun on saatava yhteys äitiin tai isään, Wilma Lövhölm sanoo.

Onko Sursikilla käytössä jokin rangaistus, jos joku ei luovu puhelimestaan? Jos puhelinten määrä ei täsmää luokan oppilasmäärään, selvitetään kennellä on puhelin.

– Osoitamme laatikosta puhelimemme, Wiik sanoo.

Opettajalla on puhelin oppituntien aikana turvallisuussyistä. Heidän on voitava reagoida, jos koulussa on esim. vaaratilanne.

– Koulutuspäivänä kävimme läpi, mitä teemme suojautumis- ja poistumistilanteissa. Kaikki Sursikin aikuiset ovat Whatsapp-ryhmässä, jossa voimme lähettää viestejä, Krokfors sanoo.

Hänen oppitunneillaan on ollut kännykkäkielto useita vuosia, ja hän tietää sen rauhoittavan luokkatilannetta. Krokfors näkee puhelinten olevan aktiivisia oppituntien aikana.

– Puhelimet vilkkuvat ja piippaavat laatikossa. Ja me kaikki tiedämme, että tarkistamme puhelimen, jos se värisee taskussa, Krokfors sanoo. ■

TÄMÄNHETKISEN TIEDON MUKAAN
puhelimien käyttöä kouluissa koskeva lakimuutos tulisi voimaan 1.8.2025.





Femtio år av avbytar-service

TEXT
Mia-Maria
Nyman

1 år fyller avbytar-service i Finland 50 år. Under den tiden har avbytar-service förändrats i takt med gårdarnas utveckling, från handmjölkning till högteknologiska robotgårdar.

NÄR AVBYTARSERVICEN UPPKOM var det vanligt att avbytare bakade bröd, klöv ved och skötte hushållssysslor i samband med ladugårdsarbetet. Avbytare jobbade ofta i den egna hembyn och arbetsresorna var på cykelavstånd från det egna hemmet. Det bildades avbytarringar i byarna där flera gårdar anlätade samma avbytare. Avbytarringarna höll möten i lokala samlingshus och det bjöds på kaffe och dopp medan bönderna bokade in sina semesterönskemål.

I dagsläget har gårdarnas antal minskat medan avstånden och avbytarens arbetsresor har ökat. Gårdarnas storlek har vuxit från några kor till flera hundra. År 2001 togs den första mjölkningsroboten i bruk och ett år senare fanns det fem robotar i Finland.

Vid årsskiftet 2022/2023 fanns enligt uppgifter 1 328 gårdar med en eller flera mjölkningsrobotar. De flesta arbetsmoment är automatiserade och maskin användning är mer regel än undantag. Semesteransökningar sköts till största delen elektroniskt

och avbytare följer med arbetsschemat via smarttelefon.

Fastän gårdarna är färre är avbytar-service minst lika viktig som förut. Nya avbytare behövs för att upprätthålla servicen i framtiden. Avbytar-service är unik och finns till exempel inte i Sverige.

Vår service är en beredskap och en hjälpande hand för bönderna i det dagliga arbetet på gårdarna. Vår service är en återhämtningspaus från arbetet och ger bönderna semester.

Vårt avbytar-servicesystem är viktigt!

Tack för 50 år av avbytar-service! ■

Avbytar-service genom åren

1970-talet

1.4.1974 trädde lagen om lagstadgad semester för lantbrukare i kraft. Det var i huvudsak kvinnorna som skötte om den dagliga djurskötseln och önskemål om att få ledigt från det bindande arbetet föddes då femdagars arbetsvecka blev mer allmän.

I början omfattade semestern 6 dagar i året. I slutet av 1970-talet ökade dagarna till 14. Lantbruksföretagaren skulle själv hitta en avbytare medan kommunen betalade avbytarens lön.

På 70-talet fick företagen också rätt till vikariehjälp, som betyder att en avbytare rycker in när företagaren är sjukledig.

Avbytar-service har alltid varit finansierad av statsbudgeten. På 70-talet var den statliga summan begränsad och avbytar-tjänsterna och semester kunde användas så länge det fanns pengar kvar. Det hände sig att bara en av gårdens företagare kunde ta ut sina 6 dagar ifall budgeten inte räckte till.

1980-talet

Antalet semesterdagar ökade från 14 till 19 dagar. Rätten till vikariehjälp blev mera omfattande och kunde tillämpas på ett flertal olika livssituationer.

Skyldigheten att hitta avbytare åt gården överfördes på kommunen. En ny yrkesgrupp uppkom: lantbruksavbytare. Det har berättats att bonden själv körde och hämtade en avbytare från kansliet när behovet uppstod.

1989 ändrades anslagen till förslagsanslag vilket betydde att alla lagstadgade tjänster kan genomföras.

1990-talet

Semesterdagarna ökade från 21 till 22 dagar i året.

Möjligheten att välja mellan självordnad avbytar-service och kommunalt ordnad avbytar-service infördes. Med självordnad avbytar-service ansvarar företagaren själv för att hitta en lämplig avbytare för gården. Den kommunala servicen erbjuder kommunalt anställda avbytare.

Recessionen på 90-talet medförde sparkrav även för avbytarverksamheten.

I början av 90-talet fanns fortfarande i nästan varje kommun en så kallad semesternämnd som fattade beslut om semesterrättigheterna. 1997 blev avbytar-service frivillig för kommunerna och i stället överfördes ansvaret på LPA.

2000–2024

Antalet semesterdagar steg från 22 till 26 dagar.

2016: Riktlinjerna för EU:s statsstöd begränsade avbytar-tjänsterna, t ex växtodlarnas rätt till avbytar-service ströks.

Strukturömvandlingen inom lantbruket ledde till att gårdarna som behövde avbytare blev allt färre. LPA omorganiserade avbytareheterna till större enheter. Under 2023–2024 fanns 12 avbytar-serviceenheter och från och med 2025 finns 11 enheter i Finland.

Pedersöre avbytar-serviceenhet har 578 företagare från Karleby till Närpes och 70 månadsanställda avbytare. ■

Lomituspalvelun historia

1970

1970-luku

1.4.1974 laki vuosiloman järjestämisestä tuli voimaan. Eläinten päivittäinen hoito oli pääasiassa naisten vastuulla, ja toive saada vapaata sitovasta työstä syntyi, kun viisipäiväinen työviikko yleisty.

Aluksi vuosiloma oli kuusi päivää vuodessa. 1970-luvun lopussa määrä nousi 14 päivään. Maatalousyrittäjä hankki itse lomittajan, mutta kunta maksoi lomittajan palkan.

70-luvulla yrittäjät saivat myös sijaispuoikeuden, mikä tarkoittaa, että lomittaja tulee sijaiseksi, kun yrittäjä on sairauslomalla.

Lomituspalvelu on rahoitettu aina valtion varoista. 70-luvulla valtion rahoitus oli rajallinen, ja lomituspalveluita ja vuosilomia sai vain niin kauan kuin määrärahaa riitti. Saattoi käydä niin, että vain yksi maatilan yrittäjästä sai pitää kuusi lomapäivää, jos määrärahat eivät riittäneet.

1980

1980-luku

Vuosilomapäivien määrä nousi 14 päivästä 19 päivään. Sijaispuoikeus laajeni ja sitä voitiin soveltaa eri elämäntilanteisiin.

Lomittajan hankkiminen siirtyi kunnan velvollisuudeksi. Syntyi uusi ammattikunta: maatalouslomittajat. Kerrotaan, että maatalousyrittäjä ajoi itse toimistolle ja haki sieltä lomittajan, kun tarve tuli.

1989 määräraha muuttui arviomäärärahaksi, mikä tarkoitti, että kaikki lakisääteiset palvelut voidaan toteuttaa.

1989

1990

1997

1990-luku

Vuosilomapäivien määrä nousi 21 päivästä 22 päivään.

Maatalousyrittäjät saivat mahdollisuuden valita itse järjestetyn lomituksen tai kunnan järjestämän lomituspalvelun väliltä. Itse järjestetyssä lomituksessa yrittäjä hankkii itse sopivan lomittajan tilalle. Kunnallisessa palvelussa on tarjolla kuntaan työsuhteessa olevia lomittajia.

90-luvun lama toi säästövaatimuksia myös lomitukseen.

Vielä 90-luvun alkupuolella melkein joka kunnassa oli ns. lomalautakunta, joka päätti loma-oikeuksista. 1997 lomituspalveluista tuli kunnille vapaaehtoinen ja vastuu siirtyi Melalle.

2000

2000–2024

Vuosilomapäivien määrä nousi 22 päivästä 26 päivään.

2016: EU:n valtiontuen suuntaviivat rajasivat lomituspalveluita mm. poistamalla lomituksen kasviviljelytoiltilta.

Maatalouden rakennemuutoksen vähentäessä lomitettavia maatiloja, alkoi Mela organisoida lomitusyksiköitä suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Vuosina 2023–2024 lomitusyksiköitä oli 12, ja vuodesta 2025 lähtien Suomessa on 11 lomitusyksikköä.

Pedersören lomitusyksiköllä on 70 kuukausipalkkaista lomittajaa, jotka lomittavat 578 yrittäjää Kokkolasta Närpiöön. ■

2010

2016

2020

2023

2024

2025

Lomituspalvelut 50 vuotta

Lomituspalvelut täyttävät tänä vuonna 50 vuotta. Lomituspalvelu on tuona aikana muuttunut samalla, kun tiloilla on siirrytty käsinlypsystä korkean teknologian robottilypsyyn.

TEKSTI

Mia-Maria
Nyman

LOMITUSPALVELUN ALKAESSA OLII tavallista, että lomittaja leipoi leipää, pilkkoi puita ja teki kotiaskeleita navettatöiden ohella. Lomittajat työskentelivät usein omassa kotikylässä ja työpaikka oli pyöräilymatkan päässä omasta kodista. Lomitusrenkaita perustettiin kyliin, joissa useat tilat käyttivät samaa lomittajaa. Lomitusrenkaat pitivät koukkuja paikallisella seurantalolla, jossa tarjottiin pullakahvit sillä välin, kun tilalliset tekivät lomavarauksia.

Tilojen määrä on vähentynyt, kun taas etäisyydet ja lomittajien työmatkat ovat pidentyneet. Tilojen koko on kasvanut muutamasta lehmästä useisiin satoihin. Ensimmäinen lypsyrobotti otettiin käyttöön vuonna 2001, ja vuotta myöhemmin Suomessa oli viisi robottia.

Vuodenvaihteessa 2022/2023 oli 1328 tilaa, joissa oli yksi tai useampi lypsyrobotti. Useimmat työvaiheet ovat automatisoituja, ja koneiden käyttö on enemmän sääntö kuin poikkeus. Lomihakemukset tehdään suurimmaksi osaksi sähköisesti, ja lomittajat tarkistavat työlistan älypuhelimelta.

Vaikka tiloja on vähemmän, lomituspalvelu on yhtä tärkeä kuin ennenkin. Uusia lomittajia tarvitaan palvelun ylläpitämiseksi tulevaisuudessa. Lomituspalvelu on ainutlaatuinen, eikä sellaista ole esimerkiksi Ruotsissa.

Palvelumme on maatalousyrittäjien apuna ja tukena tilojen päivittäisessä työssä. Palvelumme tarjoaa hengähdystauon työstä ja vuosilomaa yrittäjille.

Lomituspalvelujärjestelmämme on tärkeä!

Kiitos 50 vuodesta! ■



↑ Gårdsplanen har byggts om. Numera finns ett område där det är tryggt att hämta och lämna barnen.

↑ Piha on uudistettu. Pihalla on turvallinen alue lasten noutamista ja jättämistä varten.

Östensö daghem gör nystart i gamla skolan

Den gamla skolbyggnaden i Östensö fylls med liv och rörelse igen. Fastigheten och gårdsplanen har under hösten byggts om för småbarnspedagogikens behov.

TEXT & FOTO
Malin Henricson

OMBYGGNADEN INLEDDES i augusti och den 7 januari 2025 ska allt vara klart och inredningen på plats. Då inleder Östensö daghem sin verksamhet i bottenvåningen i den före detta skolfastigheten.

Flytten går från de två modulerna intill skolgården, där kommunen har haft dagisgrupper sedan januari 2022.

Det handlar inte om en total grundrenovering. Kommunen har från början uttalat målsättningen att fastigheten renoveras för att kunna fungera som daghem i tio år. Det innebär i praktiken att golvet i den äldre delen har tätats, golvmattorna har bytts ut och innertaket har förnyats, samt att ventilationen har anpassats till verksamhetens behov. Väggarna är nymålade och i tamburerna finns numera en golvbrunn för stöveltvätt.

På utsidan är fasaden nymålade och trasiga brädor är utbytta.

– Vi har också skapat ett tryggt område där föräldrar lämnar och

hämtar barnen, säger kommunens planerings- och byggherreingenjör Johannes Kackur.

Fastigheten är 1 040 kvadratmeter stor. Östensö daghem förfogar över bottenvåningen, medan speciallärarna flyttar in i övervåningen senare i vår. De jobbar däremot mest ute på enheterna runt om i kommunen.

Östensö daghem har efter inflyttningen plats för 71 barn på fyra olika avdelningar. De flesta barn flyttar över från modulerna, men en del nya barn börjar också i daghemmet efter nyår. Östensö daghem fungerar som en uppsamlingsenhet och tar emot barn från många olika delar av kommunen.

Varje avdelning förfogar över två rum; ett grupprum för aktiviteter och en sovsal. Den gamla gymnastiksalen är så stor att det är möjligt att ha sängar i den ena ändan och ändå ha plats för ett lekutrymme i den andra ändan av rummet.

Daghemsföreståndare Ida Åsvik



ser framemot att flytta in i ett "riktigt" hus, och bygga upp lärmiljöer för verksamheten.

– Gamla hus har en charm. De tidigare klassrummen ger en varm känsla, säger hon.

Klassrum är inte idealiskt utformade för småbarnspedagogik, men det är inget hon bekymrar sig över.

– Vi utgår från det vi har och bygger upp lärmiljöer därifrån. Jämfört med tillvaron i modulerna blir det här lyxigt, säger Åsvik.

Yvonne Borgmästars, ledare inom nybörjarundervisning och småbarnspedagogik, påpekar att fastigheten har bra akustik, vilket gör att det inte ekar så lätt inomhus.

Personalen får bättre sociala utrymmen och ett planerings- och mötesrum. Ida Åsvik gläder sig också över en liten inredningsdetalj. På två ställen har väggen öppnats upp med ett fönster.

– Så man ser in i verksamheten från korridoren, säger hon.

Eftersom modulerna ligger bara ett stenkast från skolbyggnaden har barnen följt med renoveringen på avstånd. Dagen då asfalteringsmaskinerna jobbade på gården var en höjdpunkt.



Östensön päiväkoti aloittaa toimintansa vanhassa koulussa

TEKSTI & KUVA
Malin Henricson

Östensön vanha koulurakennus täyttyy taas elämästä ja liikkeestä. Kiinteistö ja piha on syksyn aikana remontoitu varhaiskasvatuksen tarpeisiin.

REMONTTI ALKOI ELOKUUSSA. Kaiken on tarkoitus olla valmiina ja sisustettuna 7.1.2025. Silloin Östensön päiväkoti aloittaa toimintansa entisen koulukiinteistön pohjakerroksessa.

Muutto tapahtuu koulun pihan vieressä olevasta kahdesta moduulista, joissa on ollut päiväkotiryhmiä tammikuusta 2022 lähtien.

Kyse ei ole täydellisestä peruskorjauksesta. Kunta on alusta asti ilmaissut tavoitteeksi, että kiinteistö remontoitetaan siten, että se voi toimia päiväkotina kymmenen vuotta. Käytännössä tämä tarkoittaa, että vanhan osan lattiaa on tiivistetty, lattiamatot on vaihdettu, sisäkatto uusittu ja ilmanvaihto mukautettu toiminnan tarpeisiin. Seinät on maalattu ja eteisissä on nyt lattiakaivot saappaiden pesua varten.

Ulkopuolella julkisivu on maalattu ja rikkinäiset laudat vaihdettu.

– Olemme tehneet myös turvallisen alueen lasten jättämistä ja noutamista varten, kunnan suunnittelu- ja rakennuttajainsinööri Johannes Kackur sanoo.

Kiinteistön koko on 1 040 m². Pohjakerros on Östensön päiväkodin käytössä, ja erityisopettajat muuttavat toiseen kerrokseen myöhemmin keväällä. He työskentelevät pääosin eri puolilla kuntaa olevissa yksiköissä.

Östensön päiväkodissa on muuton jälkeen paikkoja 71 lapselle neljällä osastolla. Suurin osa lapsista siirtyi moduuleista, mutta myös uusia lapsia aloittaa päiväkodissa vuodenvaihteen jälkeen.

— Olemme puhuneet lasten kanssa remontista joka päivä. Päiväkotitoimintaa on harvoin rakennuspaikan vieressä.

IDA ÅSVIK

Östensön päiväkoti on yksikkö, jonne tulee lapsia eri puolilta kuntaa.

Jokaisella osastolla on kaksi huonetta: ryhmähuone aktiiviteeteille ja lepopuhuone. Vanha liikuntasali on niin iso, että sen toisessa päässä on tilaa sängyille ja toiseen päähän jää tilaa leikkialueelle.

Päiväkodinjohtaja Ida Åsvik odottaa muuttoa ”oikeaan” taloon ja oppimisympäristöjen kehittämistä toiminnalle.

– Vanhassa talossa on viehätysvoimaa. Entisissä luokkahuoneissa on lämmin tunnelma, hän sanoo.

Luokkahuoneen muoto ei ole ihan teellinen varhaiskasvatusta ajatellen, mutta hän ei ole siitä huolissaan.

– Kehitämme oppimisympäristöjä niistä lähtökohdista, jotka meillä on. Moduuleihin verrattuna tämä on ylellistä, Åsvik sanoo.

Alkuopetuksen ja varhaiskasvatuksen ohjaaja Yvonne Borgmästars huomauttaa, että kiinteistössä on hyvä akustiikka, minkä ansiosta sisällä ei kaiu niin helposti.

Henkilöstö saa paremmat sosiaalitalat sekä suunnittelu- ja kokoushuoneen. Ida Åsvik iloitsee myös pienestä sisustusyksityiskohdasta. Seinään on tehty kaksi aukkoa ikkunalle.

– Käytävältä voi sitten katsella tilan toimintaa, hän sanoo.

Koska moduulit sijaitsevat vain kivenheiton päässä koulurakennuksesta, lapset ovat seuranneet remonttia etäältä. Kohokohta oli päivä, jolloin asfaltointikoneet työskentelivät pihalla.

– Olemme puhuneet lasten kanssa remontista joka päivä. Päiväkotitoimintaa on harvoin rakennuspaikan vieressä. On kiva päästä muuttamaan, Åsvik sanoo.

Kun Östensön koulu lopetti toimintansa, koulu kutsui kyläläiset viimeiseen kevätjuhlaan. Uusi kutsu voisi olla nyt ajankohtainen.

– Avoimet ovet tulevat varmasti, ehkä keväällä, Åsvik sanoo. ■

↑ Ännu i slutet på oktober var Östensö daghem i hög grad en byggarbetsplats. Men föreståndaren Ida Åsvik och Yvonne Borgmästars, ledare för nybörjarundervisning och småbarnspedagogik, ser emot nystarten i fräscha utrymmen den 7 januari.

↑ Östensön päiväkoti oli vielä lokakuun lopussa suurelta osin rakennustyömaa. Mutta päiväkodinjohtaja Ida Åsvik ja alkuopetuksen ja varhaiskasvatuksen ohjaaja Yvonne Borgmästars odottavat uutta alkua uusissa tiloissa 7. tammikuuta.

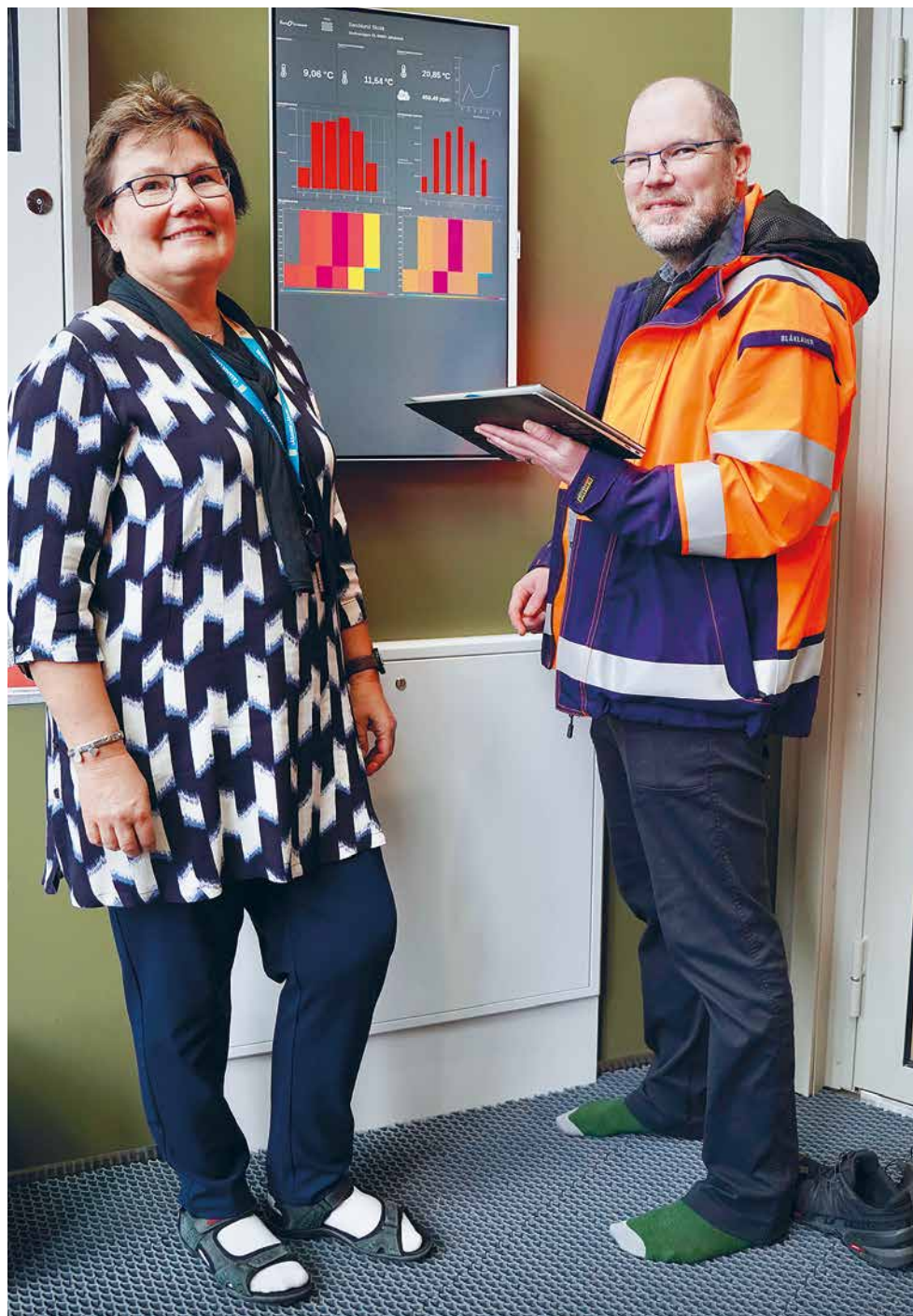
— Vi utgår från det vi har och bygger upp lärmiljöer därifrån. Jämfört med tillvaron i modulerna blir det här lyxigt.

IDA ÅSVIK

– Vi har funderat på renoveringen med barnen varje dag. Det är sällan man har verksamhet intill en byggarbetsplats. Det blir roligt att flytta in, säger Åsvik.

När Östensö skola avslutade sin verksamhet bjöd skolan in byborna till den sista värfesten. Nu kan det bli aktuellt med en ny inbjudan.

– Det blir säkert öppet hus, kanske på våren, säger Åsvik. ■



Infoskärm berättar hur skolan använder el och vatten

TEXT & FOTO
Malin Henricson

Hur många duschar vatten har vi förbrukat i skolan i dag? Använder vi mer energi nu när det är kallt, än vi gjorde i september? Sådana frågor kan eleverna i nya Sandsund skola ställa sig, och söka svaren i skolans tambur.

← Sandsund skolas rektor Susanne Kackur och fastighetsingenjören Fredrik Djupsjöbacka ser potential i informationstavlan som en specifik lärmiljö i skolan.

← Sandsund skolan rehtori Susanne Kackur ja kiinteistöinsinööri Fredrik Djupsjöbacka näkevät mahdollisuuden käyttää infonäyttöä oppimisympäristönä koulussa.

DEN NYBYGGDA SKOLFASTIGHETEN är utrustad med modern automatik som kontinuerligt mäter parametrar som luftkvalitet, temperatur, vatten- och elkonsumtion. Denna fakta kan skolans elever och lärare ta del av, via en infoskärm som omvandlar mätvärdena till diagram och symboler som är lätta att förstå.

Skärmen finns på väggen innanför huvudentrén, så även bibliotekets besökare har glädje av den.

När vi hälsar på i skolan i oktober är informationstavlan så pass ny att rektorn Susanne Kackur och de övriga lärarna inte hunnit sätta sig in i vad staplarna och figurerna på tavlan betyder. Kommunens fastighetsingenjör Fredrik Djupsjöbacka har koll på mätinstrumenten, men infotavlans fulla kapacitet inte helt utforskad. De första figurerna på tavlan har entreprenören valt.

– Det finns applikationer och räknesätt som kan omvandla informationen så den blir begriplig för barn. Tanken är att skärmen ska kunna användas i undervisningen, säger Djupsjöbacka.

Olika sätt att presentera mätvärdena är t ex:

– dagens energiförbrukning i fastigheten motsvarar dagsförbrukningen i x antal egnahemshus

– dagens värmeenergiförbrukning motsvarar x antal brasor i en vedspis vattentillförsel som skolan använder i dag motsvarar x antal duschar.

– Det skulle vara gripbart. Staplarna i sig säger inte så mycket, säger Kackur.

Informationen kan skraddarsys enligt aktuella behov. Det går att ordna sparkampanjer, då elever och personal sporras att använda t ex mindre vatten eller el.

– Vi kan lägga upp ett mål för en vecka och sedan visar tavlan en linje för hur bra ni klarar av att hålla er under nivån, säger Djupsjöbacka.

– Det förutsätter att alla i fastigheten är medvetna, konstaterar Susanne Kackur.

Infonäyttö kertoo koulun sähkön- ja vedenkulutuksesta

Monenko suihkun verran koulussa on käytetty tänään vettä? Kulutammeko enemmän energiaa nyt kylmällä säällä kuin syyskuussa? Sandsundin uuden koulun oppilaat saavat vastauksen näihin kysymyksiin koulun eteisessä.

Köket är en storkonsument av vatten, på grund av diskmaskinerna.

Tavlan kan också visa beräknat koldioxidutsläpp från uppvärmningen, eller mängden koldioxid i inomhusluften. Ventilationen blir effektivare när koldioxidhalten stiger.

– Det finns givare som mäter närvaro i klassen. När eleverna kommer in i klassen ökar ventilationen, säger Djupsjöbacka.

Det går också att jämföra diagrammen och tolka hur de påverkar varandra. Kackur och Djupsjöbacka noterar att värmeförbrukningen hade en topp på tisdagen. Förklaringen syns i diagrammet som visar dygnstemperaturen under veckan.

– I tisdags var det kallare ute, säger Kackur.

Kommunen har i planerings- och byggskedet försökt skapa en hållbar och energieffektiv fastighet. Det gäller allt från val av glas, väggarnas tjocklek, ventilationens återvinning, val av värmekälla och dyligt. I nuläget värms skolan med fjärrvärme, men:

– Vi har förberett oss för lågtempererade system, för att kunna använda bergvärme i framtiden, säger Djupsjöbacka.

Han och fastighetsskötarna kan – också utan infotavlan – följa energiförbrukningen och andra parametrar på detaljnivå. De ser hur mycket energi som går åt till värmeelementen, golvvärmen, belysningen, laddstationen för elbilar, motorvärmarna, köksmaskinerna och vvs-apparaturen samt hur mycket energi som solpanelerna på taket producerar.

– Det är A och O att vi har bra mätinstrument för att veta hur mycket energi fastigheten förbrukar. På det sättet kan vi härleda vart energin går, säger Djupsjöbacka. ■

TEKSTI & KUVA
Malin Henricson

✓ De mörka plattorna på den nya delen av Sandsund skola är solpaneler. Totalt 108 solpaneler med totaleffekten 40,5 kW har installerats. Energin som de produceras tas tillvara i fastigheten.

✓ Sandsund skolan uuden osan tummat levyt ovat aurinkopaneeleita. Aurinkopaneeleita on asennettu yhteensä 108 kappaletta, ja niiden kokonaisteho on 40,5 kW. Niiden tuottamaa energiaa käytetään kiinteistössä.

UUSI KOULUKIIINTEISTÖ ON varustettu nykyaikaisella automatiikalla, joka mittaa jatkuvasti muun muassa ilmanlaadua, lämpötilaa sekä veden- ja sähkönkulutusta. Oppilaat ja opettajat voivat nähdä nämä tiedot infonäytöllä, joka muuttaa mittausarvot helposti ymmärrettäviksi kaavioiksi ja symboleiksi.

Näyttö sijaitsee pääsisäänkäynnin sisäpuolisella seinällä, joten myös kirjaston asiakkaita näkevät sen.

Kun vierailimme koulussa lokaussa, infonäyttö oli niin uusi, että rehtori Susanne Kackur ja muut opettajat eivät olleet ehtineet perehtyä taulun pylväiden ja kuvioiden merkityksiin. Kunnan kiinteistöinsinööri Fredrik Djupsjöbacka seuraa mittauslaitteita, mutta infonäytön täyttä kapasiteettia ei ole vielä täysin hyödynnetty. Urakoitsija valitsi näytöllä näkyvät ensimmäiset kuviot.

– On olemassa sovelluksia ja laskutapoja, joilla tiedot voidaan muuttaa lapsille ymmärrettäviksi. Tarkoituksena on, että näyttöä voidaan käyttää opetuksessa, Djupsjöbacka sanoo.

Mittausarvoja voidaan esittää esim. seuraavilla tavoilla:

kiinteistön päivittäinen energiankulutus vastaa x omakotitalon päivittäistä kulutusta

päivittäinen lämpöenergian kulutus vastaa x määrää puulieden lämmityskertoja

koulun tänään käyttämä vesimäärä vastaa x määrää suihkukertoja.

– Esimerkit ovat ymmärrettäviä. Pylväät itsessään eivät kerro niin paljoa, Kackur sanoo.

Tietoja voidaan räätälöidä tarpeen mukaan. Voidaan järjestää säästökampanjoita, joiden avulla oppilaita ja henkilökuntaa kannustetaan esimerkiksi käyttämään vähemmän vettä tai sähköä.

– Voimme asettaa tavoitteen viikoksi, ja sitten näytöllä näkyvä viiva kertoo, kuinka hyvin pysytte tason alapuolella, Djupsjöbacka sanoo.

– Edellytyksenä on, että kaikki kiinteistössä tietävät asiasta, Susanne Kackur toteaa.

Keittiö on veden suurkuluttaja astianpesukoneiden vuoksi.

Näytöllä voi nähdä myös lämmityksestä aiheutuneet hiilidioksidipäästöt tai sisäilmassa olevan hiilidioksidin määrän. Ilmanvaihto tehostuu, kun hiilidioksidipitoisuus nousee.

– On olemassa antureita, jotka mittaavat läsnäoloa luokassa. Kun oppilaat tulevat luokkaan, ilmanvaihto tehostuu, Djupsjöbacka sanoo.

Kaavioita voidaan myös vertailla ja tulkita, miten ne vaikuttavat toisiinsa. Kackur ja Djupsjöbacka toteavat, että lämmönkulutus oli suurimmillaan tiistaina. Selitys näkyy kaaviossa, joka näyttää vuorokausilämpötilat viikon ajalta.

– Tiistaina oli kylmempi sää, Kackur sanoo.

Kunta on pyrkinyt suunnittelu- ja rakennusvaiheessa tekemään kestävä ja energiatehokkaan kiinteistön. Tämä koskee kaikkea kuten lasien valintaa, seinien paksuutta, ilmanvaihdon talteenottoa, lämmönlähteen valintaa ynnä muuta. Tällä hetkellä koulua lämmitetään kaukolämmöllä, mutta:

– Olemme varautuneet matalalämpöjärjestelmään, jotta voimme tulevaisuudessa käyttää maalämpöä, Djupsjöbacka sanoo.

Hän ja kiinteistöhoitajat voivat – myös ilman infonäyttöä – seurata energiankulutusta ja muita parametreja yksityiskohtaisesti. He näkevät, kuinka paljon energiaa lämpöpatterit, lattialämmitys, valaistus, sähköautojen latausasema, lämmitystolpat, keittiökoneet ja lvi-laitteet kuluttavat ja kuinka paljon energiaa katolla olevat aurinkopaneelit tuottavat.

– On tärkeää, että meillä on hyvät mittauslaitteet, jotta tiedämme, paljonko energiaa kiinteistö kuluttaa. Siten voimme jäljittää, mihin energiaa kuluu, Djupsjöbacka sanoo. ■



Koncernbolagen har ramarna i skick

TEXT & FOTO

Malin Henricson

Koncernbolagens servicemän jobbar främst ute på fältet, men mellan varven återvänder de till sin bas på Lagervägen 2 i Bennäs. Fastigheten har nyligen anpassats till den verksamhet som Pedersöre Vatten och Pedersöre Värme har i dag.

KONTORET OCH DEPÅN har genomgått en grundlig renovering och byggts till med 260 kvadratmeter. Fastigheten har 30 år på nacken och byggdes när verksamheten hade en anställd. När personalen numera samlas för att fördela dagens arbetsuppgifter vid sjutiden, handlar det om en personalstyrka på åtta personer. De samlas i det nya kafferummet, som är en välkommen förbättring av personalutrymmena. Tidigare fanns det inte plats för alla att ta paus samtidigt.

Renoveringen och utbyggnaden pågick ca 8 månader och avslutades i augusti.

– Vi har anpassat lokalen till nuvarande verksamhet. Fastigheten byggdes inte för en verksamhet i den omfattning vi har i dag. Nu har vi ändamålsenliga utrymmen, säger koncernbolagens vd Kjell Gripenberg.

Efter tillbyggnaden finns det flera kontorsrum, bättre personalrum med skilda omklädningsrum för rent och smutsigt arbete, en matsal, ett modernt mötesrum, större förråd och garageutrymmen.

– Det här är en satsning på personalen. Har du nöjd personal, har du bra verksamhet, säger Gripenberg.

Och eftersom det finns fler kontorsrum i huset efter tillbyggnaden kan den administrativa personalen, inklusive Gripenberg, vid behov jobba närmare primärverksamheten.

– Jag tycker det är en fördel att vara nära det praktiska arbetet. Jag hoppas att personalen uppskattar det också, säger Gripenberg.

Han har sitt huvudkontor i kommundagen.

De två koncernbolagen sam- använder personal för allt fältjobb inom fjärrvärme, vatten, avlopp och gas. Tore Sjöskog är driftschef för

fjärrvärmens, medan Tomas Skog är driftschef för vatten och avlopp. Johan Rosengård är driftsledare medan Patrik Sandström är infraledare.

– Patrik ansvarar för allt som vi gräver, förklarar Gripenberg.

Resten av personalstyrkan består av fyra servicemän. Tomas Skog kallar skämtsamt manskapet för tiokampare.

– Vi är bra på lite av allt, säger han.

Pedersöre Vatten ansvarar för cirka 70 procent av vattenförsörjningen i Pedersöre. Bolaget levererar årligen ca 700 000 kubikmeter vatten via ca 600 km vattenledningar. Omvandlat i förbrukningsplatser handlar det om 3 674 hus och industrifastigheter med vattenmätare. Den senaste stora utbyggnaden avslutade 2017, då det byggdes nya stamledningar mot Jakobstad och Esse. Bolagen lägger mest personalresurser på att sanera befintliga vatten- och avloppsledningar och hålla 65 pumpstationer i skick. Pedersöre Vatten har dessutom fyra egna reningssystem, medan Pedersöre Värme upprätthåller nio egna värme- centraler.

Det senaste tillskottet i verksamheten är biogasen, med Edsevö som utgångspunkt.

– Vi har fem stora kunder som får biogas via gasrören som vi har byggt. Försäljningen av trafikgas ökar hela tiden, säger Gripenberg.

Bolagens utmaning består i att finansiera nödvändiga reparationer och upprätthålla en kompetens personalstyrka. Det gäller att schemalägga underhåll och fördela resurser på ett kontrollerat sätt.

– Alla ska vara trygga med att de får vatten i kran och att avloppet tas omhand, och att fjärrvärmens fung-

→ Vi har fina utrymmen nu, men det är sällan vi hinner vistas här, konstaterar koncernbolagens personal vid morgonmötet som inleds kl. 7 på morgnarna. Från Patrik Sandström, Johan Rosengård, Jonas Finne, Tomas Skog, Andreas Flinck (Flinck Jordbyggnad), Andreas Forsman, Tore Sjöskog och Markus Strömsnäs.

→ Meillä on nyt hienot tilat, mutta ehdimme harvoin olla täällä, konserniyhtiön henkilöstö toteaa aamukokouksessa, joka alkaa klo 7. Vasemmalta Patrik Sandström, Johan Rosengård, Jonas Finne, Tomas Skog, Andreas Flinck (Flinck Jordbyggnad), Andreas Forsman, Tore Sjöskog ja Markus Strömsnäs.

erar. Nu har vi faciliteterna i skick och kan jobba med att bli effektivare och minimera störningar, säger Gripenberg. ■



PEDERSÖRE BOSTÄDER

www.pedersorebostader.fi

Hos oss hittar du hem

På www.pedersorebostader.fi hittar du uppgifter om våra lediga hyresbostäder. Vi har hyresbostäder i alla kommuner och hyr även ut färdigt möblerade lägenheter för en längre eller kortare tid i Vallbohusen i Edsevö. Skicka gärna in din bostadsansökan direkt via vår hemsida.

Fastighetssekreterare Anne Törnqvist, tel. 7850 153.

Meidän kanssamme löydät kodin

Verkkosivuiltamme www.pedersorebostader.fi löydät tietoa vapaista vuokra-asunnoistamme. Meillä on vuokra-asuntoja kaikissa kunnanosissa ja tarjoamme myös valmiiksi kalustettuja huoneistoja Vallbo-taloissa Edsevössä pidemmäksi tai lyhyemmäksi ajaksi. Voit lähettää asuntohakemuksesi suoraan kotisivujemme kautta.

Kiinteistösihteeri Anne Törnqvist, puh. 785 0153.



Konserniyhtiön puitteet ovat kunnossa

*Konserniyhtiön huoltomiehet työskentelevät pääasiassa ulkona kentällä, mutta kierrosten välissä he palaavat Pännäisten tukikohtaan-
sa osoitteeseen Varastotie 2. Kiinteistö on
vastikään mukautettu vastaamaan Pedersöre
Vattenin ja Pedersören Lämmön nykyistä
toimintaa.*

TEKSTI & KUVA
Malin Henricson

KONTTORI JA VARIKKO peruskorjattiin, ja rakennusta laajennettiin 260 m². Kiinteistö on 30 vuotta vanha, ja se rakennettiin silloin kun yhtiössä oli yksi työntekijä. Kun henkilöstö kokoontuu nyt aamuseitsemältä jakamaan päivän työtehtäviä, paikalla on kahdeksan työntekijää. He kokoontuvat uuteen kahvihuoneeseen, joka on tervetullut parannus henkilöstötiloihin. Aiemmin kaikki eivät voineet pitää taukoa samaan aikaan.

Korjaus ja laajennus kestivät noin kahdeksan kuukautta ja ne valmistuivat elokuussa.

– Olemme mukautaneet tilat nykyisen toiminnan mukaisiksi. Kiinteistöä ei rakennettu nykyisenlaajuista toimintaa varten. Nyt meillä on tarkoituksenmukaiset tilat, konserniyhtiön toimitusjohtaja Kjell Gripenberg sanoo.

Laajennuksen myötä kiinteistössä on useita toimistohuoneita, paremmat henkilöstötilat kuten erilliset pukuhuoneet puhdasta ja likaista työtä varten, ruokala, nykyaikainen kokoushuone, suurempi varasto ja autotalitilat.

– Tämä on panostus henkilöstöön. Jos työntekijät ovat tyytyväisiä, myös toiminta sujuu hyvin, Gripenberg sanoo.

Kun rakennuksessa on laajennuksen jälkeen enemmän toimistohuoneita, hallintohenkilöstö, Gripenberg mukaan lukien, voi tarvittaessa työskennellä lähempänä päätoimintoja.

– Mielestäni on etu olla lähellä käytännön työtä. Toivon, että henkilöstö myös arvostaa sitä, Gripenberg sanoo.

Hänen pääpaikkansa on kunnantalolla.

Kaksi konserniyhtiötä käyttävät samaa henkilöstöä kaikissa kaukolämpöön, vesihuoltoon ja kaasuun liittyvissä kentätöissä. Tore Sjöskog on kaukolämmön käyttöpäällikkö ja Tomas Skog vesihuollon käyttöpäällikkö. Johan Rosengård on käyttömestari ja Patrik Sandström inframestari.

– Patrik vastaa kaikesta, mitä kaivamme, Gripenberg selittää.

Muuhun työvoimaan kuuluu neljä huoltomiestä. Tomas Skog kutsuu miehistöä leikillään kymmenottelijoiksi.

– Olemme hyviä vähän kaikessa, hän sanoo.

Pedersöre Vattenin vastuulla on noin 70 prosenttia Pedersören vesi-

huollosta. Yhtiö toimittaa vuosittain noin 700 000 kuutiometriä vettä noin 600 km pituisia vesijohtoverkkoja pitkin. Käyttöpaikoiksi muunnettuna tämä tarkoittaa 3 674 taloa ja teollisuuskiinteistöä, joissa on vesimittarit. Viimeisin merkittävä laajennus valmistui vuonna 2017, jolloin rakennettiin uudet runkojohdot Pietarsaareen ja Ähtävälle päin. Yhtiöt käyttävät eniten henkilöstöresursseja nykyisten vesi- ja viemärijohtojen saneeraukseen ja 65 pumppuaseman ylläpitoon. Pedersöre Vattenilla on lisäksi neljä omaa jätevedenpuhdistamoita, kun taas Pedersören Lämpö ylläpitää yhdeksää omaa lämpölaitosta.

Viimeisin lisäys on biokaasu, jonka lähtöpiste on Edsevössä.

– Meillä on viisi suurta asiakasta, jotka saavat biokaasua rakentamamme kaasuputken kautta. Liikennekaasun myynti kasvaa koko ajan, Gripenberg sanoo.

Yhtiön haasteena on rahoittaa tarvittavat korjaukset ja ylläpitää osaavaa työvoimaa. Kunnossapito on aikataulutettava ja resurssit kohdennettava hallitusti.

– Jokaisen pitää voida luottaa siihen, että hanasta tulee vettä, jätevesi hoidetaan ja että kaukolämpö toimii. Nyt meillä on tilat kunnossa, ja voimme pyrkiä tehostamaan toimintaamme ja vähentämään häiriöitä, Gripenberg sanoo. ■

Fingermodellen – fem bra vanor som gynnar hjärnhälsan

Vill du förebygga minnesproblem och bädda för en god hälsa så länge som möjligt? Gör det till en rutin att äta hälsosamt, motionera, umgås med andra, gympa din hjärna och håll koll på riskfaktorer som högt blodtryck, högt kolesterol och högt blodsocker.

TEXT & FOTO
Malin Henricson

DE HÄR FEM livsstilsfaktorerna bildar essensen i den så kallade Fingermodellen, en studie som visar att vi kan minska risken för att insjukna i demenssjukdomar genom medvetna val i vardagen.

Fingermodellen presenterades på två seniorträffar som Österbottens välfärdsområde har ordnat i Kulturhuset Ax under hösten. På träffarna har seniorrådgivaren Camilla Passell och minnesrådgivaren Amanda Granholm tipsat deltagarna om egenvård och vad man kan göra för att må bra, så länge som möjligt.

Den studie som ligger som grund för Fingermodellen visar att 40 procent av all demens är kopplad till livsstilsfaktorer och miljö som går att påverka och förändra.

Passell påpekar att det aldrig är för sent att justera sin livsstil och dra nytta av det.

– Det behöver inte handla om stora saker. Men det är bra att stanna upp och fundera över sina rutiner då och då, säger hon.

Det pratas mycket om kostens och motionens betydelse för hälsan. Vi mår bra av att äta sunt och mångsidigt samt vara fysiskt aktiva. Men Fingermodellen lyfter fram tre saker till, som är lika betydelsefulla för helheten: vikten av social gemenskap, hjärngymnastik och att hålla koll på riskfaktorer för hjärt- och kärnlhalsan.

Många tänker kanske inte på att man mår bra av att umgås med andra.

– Ofrivillig ensamhet är en hälsorisk. Alla behöver någon att prata med. Du behöver inte ha program varje dag, men alla behöver någon som man kan vända sig till, säger Passell.

Restriktionerna under coronapandemin ställde till mycket oreda för normalt umgänge. Många har ännu i dag högre tröskel för att ta sig ut i sociala sammanhang. Också nära relationer kan ha tagit skada.

– Det här behöver vi prata om, säger en av seniorträffens deltagare spontant.

MI-kurser, teaterbesök och föreläsningar bidrar till social stimulans och kan också ge struktur i vardagen.

När det gäller att hålla koll på riskfaktorer, rekommenderar Passell att man kollar blodtrycket regelbundet.

– Man ska helst mäta blodtrycket hemma i lugn och ro, för alla vet att det kan vara mycket högre när man gör det hos läkaren.

Man behöver inte mäta trycket varje dag, men då och då.

– Gör två mätningar, oftast är blodtrycket lägre den andra gången, säger Passell.

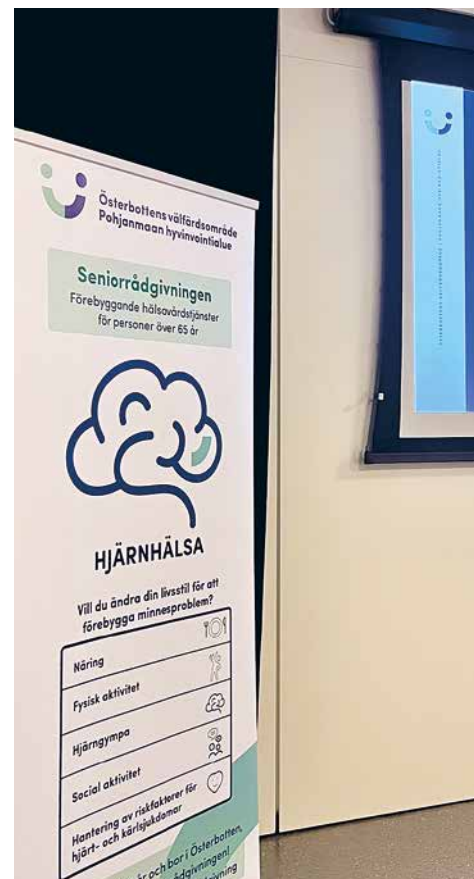
Också kolesterolet och blodsockret är riskfaktorer som man behöver hantera.

– Om ni inte vet era värden – ring

Hjärnhälsa

FINGERMODELLEN OMFATTAR fem delområden som alla är viktiga för att förebygga demenssjukdomar.

1. Hälsosam mat
2. Fysisk aktivitet
3. Hjärngympa
4. Social aktivitet
5. Hantering av riskfaktorer för hjärt- och kärnlhalsan



mig så ordnar jag med uppföljning av riskfaktorerna, säger Passell.

Eftersom demenssjukdomar är komplexa räcker det vanligen inte att kontrollera bara en riskfaktor. Nyupptäckta riskfaktorer är ensamhet, känsla av hopplöshet, stress, sömnstörningar och bristande munhälsa.

En viss nedgång i de kognitiva funktionerna hör till normalt åldrande. Men om förändringarna är snabba och tydliga kan de vara sjukliga.

– Vi kan bygga upp en kognitiv reserv. Hjärnan är som en muskel, den kan och behöver tränas, säger Amanda Granholm.

Lämpliga sätt att utmana hjärnan är spel, pussel, sudoku och korsord.

Också butiksbesöket kan bli minnesträning.

– Ta inte fram inköpslistan förrän du är vid kassan. Där kollar du om du fått med allt på listan, säger Granholm.

Det är också bra att testa nya recept och följa instruktioner som hjärnan inte är van med, titta på frågesport i teve och sticka mönstrade plagg. ■

MER INFORMATION om Fingerstudien finns t ex på adressen <https://fbhi.se/sv/finger-studien/>. Boken Hjärnhälsa – på dina fem fingrar: förebygg och minska risken för alzheimer och minnesproblem, kan lånas på biblioteket.



Finger-malli – viisi hyvää tapaa, jotka edistävät aivojen terveyttä

Haluatko ehkäistä muistiongelmia ja nauttia hyvästä terveydestä mahdollisimman pitkään? Ota tavaksi syödä terveellisesti, liikkua, seurustella muiden kanssa, jumpata aivojasi ja seurata riskitekijöitä, kuten korkeaa verenpainetta, korkeaa kolesterolia ja korkeaa verensokeria.

TEKSTI & KUVA
Malin Henricson

NÄMÄ ELINTAVAT OVAT niin kutsutun Finger-mallin ydin. Kyse on tutkimuksesta, jonka mukaan voimme vähentää muistisairauksien riskiä tekemällä tietoisia valintoja arjessa.

Finger-mallia esiteltiin kahdessa senioritapaamisessa, jotka Pohjanmaan hyvinvointialue järjesti Kulttuuritalo Axissa syksyllä. Seniorineuvoja Camilla Passell ja muistineuvoja Amanda Granholm ovat kertoneet tapaamisten osallistujille omahoidosta ja siitä, mitä voi tehdä, jotta voi hyvin mahdollisimman pitkään.

← Seniorrådgivaren Camilla Passell kan hjälpa seniorer i Pedersöre att få tid till laboratoriet, om de vill kolla upp sina blodvärden. På höstens seniorträffar informerade hon om egenvård på äldre dar.

← Seniorineuvoja Camilla Passell voi auttaa pedersöreläisiä senioreita saamaan ajan laboratorioon, jos he haluavat tarkistaa veriarteronsa. Syksyn senioritapaamisessa hän kertoi senioreiden omahoidosta.

Finger-mallin pohjana oleva tutkimus osoittaa, että 40 prosenttia muistisairauksista liittyy elintapoihin ja ympäristötekijöihin, joihin voi vaikuttaa ja joita voi muuttaa.

Passell huomauttaa, että koskaan ei ole liian myöhäistä muuttaa elintapaan ja hyötyä siitä.

– Kyse ei tarvitse olla suurista asioista. Väliillä on kuitenkin hyvä pysähtyä miettimään rutiinejaan, hän sanoo.

Ravinnon ja liikunnan terveysvaikutuksista puhutaan paljon. Voimme hyvin, kun syömmme terveellisesti ja monipuolisesti ja olemme fyysisesti aktiivisia. Finger-malli nostaa lisäksi esiin kolme asiaa, jotka ovat yhtä tärkeitä kokonaisuuden kannalta: sosiaaliset suhteet, aivojumppa ja sydän- ja verisuonitautien riskitekijöiden seuranta.

Monet eivät ehkä tule ajatelleeksi, että sosiaaliset suhteet vaikuttavat hyvinvointiin.

– Tahaton yksinäisyys on terveysriski. Jokainen tarvitsee jonkun, jolle puhua. Ohjelmaa ei tarvitse olla joka päivä, mutta kaikki tarvitsevat jonkun, jonka puoleen voi kääntyä, Passell sanoo.

Koronapandemian aikaiset rajoitukset häiritsivät normaalia kanssakäymistä. Monilla on edelleen korkeampi kynnys mennä sosiaalisiin tilanteisiin. Myös läheiset ihmissuhteet ovat voineet kärsiä.

– Tästä pitää puhua, yksi senioritapaamisen osallistujista sanoo spontaanisti.

Kansalaisopiston kurssit, teatterikäynnit ja yhdistystoiminta tarjoavat sosiaalisia virikkeitä ja myös rakennetta päiviin.

Riskitekijöiden seurannan osalta Passell suosittelee mittaamaan verenpainetta säännöllisesti.

– Verenpaine kannattaa mitata rauhassa kotona, koska kuten kaikki tietävät, se voi olla paljon korkeampi lääkärin luona.

Verenpainetta ei tarvitse mitata joka päivä, mutta aina silloin tällöin.

– Mittaa se kaksi kertaa. Verenpaine

Aivoterveys

FINGER-MALLI KATTAA viisi osaluuetta, jotka ovat kaikki tärkeitä muistisairauksien ehkäisyyn kannalta.

1. Terveellinen ruoka
2. Fyysinen aktiivisuus
3. Aivojumppa
4. Sosiaalinen aktiivisuus
5. Sydän- ja verisuonitautien riskitekijöiden hallinta

on yleensä matalampi toisella kerralla, Passell sanoo.

Myös kolesteroli ja verensokeri ovat riskitekijöitä, jotka tulee hoitaa.

– Jos et tiedä arvojasi, soita minulle niin järjestän riskitekijöiden seurannan, Passell sanoo.

Koska muistisairaudet ovat monimutkaisia, pelkästään yhden riskitekijän seuranta ei yleensä riitä. Uusia havaittuja riskitekijöitä ovat yksinäisyys, toivottomuuden tunne, stressi, unihäiriöt ja huono suun terveys.

Normaaliin ikääntymiseen kuuluu kognitiivisten toimintojen heikentyminen jossain määrin. Mutta jos muutokset ovat nopeita ja selkeitä, voivat ne johtua sairaudesta.

– Voimme rakentaa kognitiivista reserviä. Aivot ovat kuin lihakset, joita voi ja pitää treenata, Amanda Granholm sanoo.

Hyviä tapoja aivojen haastamiseen ovat pelit, palapelit, sudokut ja sanaristikot.

Myös kaupakäynti voi olla muisti-harjoitus.

– Ota ostoslista esiin vasta kassalla. Tarkista sitten, saiko mukaan kaiken listalla olevan, Granholm sanoo.

Kannattaa myös kokeilla uusia reseptejä ja seurata ohjeita, joihin aivot eivät ole tottuneet, katsoa tietokilpailuja televisiosta ja kutoa kuviollisia neuromuksia. ■

Nomineringar till föreningsgalan

I JANUARI är det dags för föreningsgalan – en kväll för att hylla våra föreningar och deras insatser. Här premieras de entusiaster som gör skillnad i föreningslivet och du har chansen att nominera din kandidat till årets utmärkelse.

NOMINERA DIN KANDIDAT FÖR:

- Årets förening
- Årets eldsjäl
- Årets arrangör
- Årets idrottare
- Årets ungdom

Meddela även kultur- och idrottsprestationer.

MÄSTERSKAPSMEDALJÖRER: Anmäl de prestationer som under året resulterat i en officiell mästerskapsmedalj för en individuell idrottare. Idrottaren bör vara 14 år eller äldre och vara skriven i eller tillhöra en förening i Pedersöre. Idrottare i åldern 16–29 år premieras med ett stipendium.

Vi vill ha in alla nomineringar senast 10.1 2025. Mera information om nomineringsförfarandet hittar du på <https://www.pedersore.fi>. ■

↓ Arbetsgruppen bakom boken "Flyktning i eget land – Kemijärviborna i Purmo 1944–1945" fick Pedersöreklockan tidigare i år.

↓ Kulttuuripalkinto Pedersörekello myönnettiin työryhmälle, joka on kirjan "Flyktning i eget land – Kemijärviborna i Purmo 1944 – 1945" takana.

FOTO/KUVA: DENNIS RÖNNGÅRD



Ehdokkaat seuragaalaan

TAMMIKUUSSA ON SEURAGAALAN aika – ilta, jossa juhlietaan yhdistyksiämme ja niiden saavutuksia. Tässä palkitaan ne innokkaat ihmiset, jotka tekevät eron yhdistystoiminnassa, ja sinulla on mahdollisuus nimetä ehdokkaasi vuoden tunnustukseen.

EHDOTA OMA EHDOKKAASI SEURAGAALAAN 2025:

- Vuoden yhdistys
- Vuoden tulisielu
- Vuoden järjestäjä
- Vuoden urheilija
- Vuoden nuori

Ilmoita myös kultturi- ja urheiluosaavutukset.

MESTARUUSMITALISTIT: Ilmoita suoritus, josta yksittäinen urheilija sai vuoden aikana mestaruusmitalin. Urheilijan tulee olla 14-vuotias tai vanhempi ja olla kirjoilla tai kuulua seuraan Pedersöressä. 16–29-vuotiaat urheilijat palkitaan stipendillä.

Lähetä meille kaikki ehdotuksesi viimeistään 10.1 2025. Lisätietoja nimitysmenettelystä löytyy osoitteesta <https://www.pedersore.fi>. ■

Ansök om föreningsbidrag i februari

Registrerade föreningar och organisationer som är aktiva i Pedersöre kan ansöka om bidrag från kultur- och fritidsnämnden.

Ansökningstiden är 1–28.2 2025.

BIDRAGSALTERNATIV

- Verksamhetsbidrag för ungdomsföreningar
- Driftsbidrag för ungdomsföreningar
- Verksamhetsbidrag för kulturföreningar
- Projektbidrag för kulturarbete
- Projektbidrag för enskilda konstutövare
- Verksamhetsbidrag för idrottsföreningar
- Allmännyttiga föreningar i Pedersöre
- Renoveringsbidrag

Mera information om ansökningsförfarandet hittar du på kommunens webbsida www.pedersore.fi. ■

Hae toiminta-avustusta helmikuuhun mennessä

Pedersöressä toimivat yhdistykset ja järjestöt voivat hakea avustusta kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnalta.

Avustuksen hakuaika on 1.–28.2.2025.

AVUSTUSVAIHTOEHDOT

- Toiminta-avustukset nuorisoyhdistyksille
- Käyttöavustukset nuorisoyhdistyksille
- Toiminta-avustukset kulttuuriyhdistyksille
- Hankeavustukset kulttuuriyöhön
- Hankeavustukset yksittäisille taiteilijoille
- Toiminta-avustus urheiluyhdistyksille
- Yleishyödyllisiä yhdistyksiä Pedersöressä
- Korjausavustukset

Lisätietoja hakumenettelystä on saatavilla kunnan verkkosivustolla www.pedersore.fi. ■

Pedersöre runt på skidor

”Pedersöre runt i egen takt” har varit ett omtyckt koncept under sommar-månaderna. Därför vill Kulturhuset Ax den kommande vintern bjuda på en ny twist där Pedersöreborna kan kombinera motion och närturism i Pedersöre runt på skidor.

Konceptet är det samma som tidigare. Ett antal QR-koder finns utplacerade runt om i kommunen. När du läser av QR-koden får du veta mera om platsen. Det som är speciellt denna gång är att QR-koderna kommer att placeras i anslutning till skidspår som finns i Pedersöre. Tanken är att man tar sig fram på skidor.

”Pedersöre runt på skidor” drar i gång i januari 2025, förutsatt att det finns snö och preparerade skidspår. ■

Pedersören ympärillä suksilla

”Pedersören ympärillä omaan tahtiisi” on ollut suosittu konsepti kesäkuukausina. Siksi Kulttuuritalo Ax haluaa tarjota tulevana talvena uuden käänteen, jossa Pedersören asukkaat voivat yhdistää liikunnan ja paikallisen matkailun Pedersöressä suksilla.

Konsepti on sama kuin aiemminkin, useita QR-koodia on sijoitettu ympäri kuntaa ja kun luet QR-koodin, saat lisätietoja paikasta. Erityistä tällä kertaa on, että QR-koodit sijoitetaan Pedersören hiihtolatujujen yhteyteen. Ideana on, että sinne pääsee hiihtäen.

”Pedersören ympärillä suksilla” alkaa tammikuussa 2025, mikäli lunta on ja ladut ovat kunnossa. ■

Kulturhuset Ax firar 10 år 2025

ÅR 2013 FICK Pedersöre statsbidrag för att renovera och förstora huvudbiblioteket. Kulturavdelningen var splittrat på flera adresser och personalen drömde om att få jobba i gemensamma utrymmen.

Nybygget erbjöd en möjlighet att skapa ett vardagsrum för Pedersöreborna. Tillsammans med kommunens dåvarande planerare Johan Värnström planerade personalen ett flexibelt och funktionellt hus. Byggnadskostnaderna skulle hållas nere. Det fanns inte heller tid att anlita en arkitekt för planeringen. Däremot anlätades Annemo Kaitfors från Arkitektbyrå Rajaniemi för att planera inredningen tillsammans med personalen. Det sattes särskild vikt vid bibliotekets barnavdelning. En namntävling utlystes och Johanna Öst-Häggbloms förslag Kulturhuset Ax vann. Ida Maria Wikström och Johanna Öst-Häggblom gjorde konstverket Sagoskogen

som pryder barnavdelningen. De planerade sedan alla skyltar och en logo för huset.

Tio år senare är vi nöjda med våra utrymmen. Här finns bibliotek, utställningsutrymmen, mötes- och föreläsningrum, plats för teater- och musikframträdanden, läsesal, personalens kafferum och flexibla arbetsutrymmen.

Pedersöreborna har hittat sitt vardagsrum och ca 45 000 personer besöker Ax årligen. ■



1 Kulturhuset Ax samlar många sorters verksamhet under ett tak. I oktober 2025 har det gått tio år sedan huset invigdes.

1 Kulttuuritalo Ax kokoaa monenlaista toimintaa saman katon alle. Lokakuussa 2025 tulee kuluneeksi kymmenen vuotta siitä, kun rakennus vihittiin käyttöön.

Antal personer som
årligen besöker
Kulturhuset Ax:

45 000

ihmistä vierailee
vuosittain
Kulttuuritalo Axissa.

Kulttuuritalo Ax juhlii 10-vuotisjuhlaansa

VUONNA 2013 PEDERSÖRE sai valtionavustusta pääkirjaston kunnostamiseen ja laajentamiseen. Kulttuuriosasto oli silloin hajaantunut useisiin eri osoitteisiin, ja henkilökunta haaveili työskentelestä yhteisissä tiloissa.

Uusi rakennus tarjosi mahdollisuuden luoda olohuone Pedersören asukkaalle. Henkilökunta suunnitteli yhdessä silloisen kuntasuunnittelijan Johan Värnströmin kanssa joustavan ja toimivan rakennuksen. Rakennuskustannukset oli pidettävä alhaisina. Suunnitteluun ei myöskään ehditty palkata arkkitehtia. Sen sijaan Annemo Kait-

fors Arkkitehtitoimisto Rajaniemestä palkattiin suunnittelemaan sisustusta yhdessä henkilökunnan kanssa. Eri-tyistä huomiota kiinnitettiin kirjaston lastenosastoon. Uuden rakennuksen nimeämistä varten järjestettiin nimikilpailu, jonka voitti Johanna Öst-Häggblomin ehdotus Kulttuuritalo Ax. Ida Maria Wikström ja Johanna Öst-Häggblom loivat taideteoksen Sagoskogen (Satumetsä), joka koristaa lastenosastoa. Sen jälkeen he suunnittelivat myös kaikki kyltit ja logon kulttuuritalolle.

Kymmenen vuotta myöhemmin olemme tyytyväisiä tiloihimme. Kulttuuritalossa on kirjasto, näyttelytiloja, kokous- ja luentotiloja, tilaa teatteri- ja musiikkiesityksille, lukusali, henkilökunnan kahvihuone ja joustavia työtiloja.

Pedersören asukkaat ovat löytäneet olohuoneensa, ja Axissa vierailee vuosittain noin 45 000 ihmistä. ■

Seniorfestival

LÖ. 12.4
KL. 10 - 15

VID SURSIK

MERA INFO / LISÄÄ TIETOJA:
www.pedersore.fi/seniorfestivalen

Nytt escaperoom-spel: Vem kan rädda yttrandefriheten?

TEXT

Lisa Ahlvik

FOTO

Åsa Forsman

I en vit gallerbur – förseglad med fyra hänglås – finns fyra förbjudna böcker. I Pedersörebibliotekets nya escape room-spel gäller det att befria böckerna och på så sätt rädda yttrandefriheten och demokratin.

FÖRBJUDNA BÖCKER, eller "Banned books" som det heter internationellt, är böcker som har förbjudits, begränsats eller censurerats av regeringar och institutioner på grund av att deras innehåll anses olämpligt på något sätt. Förbudet kan botten i att böckerna uttrycker stark kritik mot ett samhälle, att innehållet går emot religiösa uppfattningar eller att boken innehåller tydlig hbtq-tematik.

I Pedersöres nya escape room-spel är det Astrid Lindgrens "Bröderna Lejonhjärta", George Orwells "Animal Farm", Dan Browns "The Da Vinci Code", och Khaled Hosseinis "The Kite Runner" som låsts in i gallerburen. Böckerna har varit förbjudna i olika delar av världen under olika tidsperioder. Orsakerna presenteras i den muntliga inledningen till spelet, där spelarna också introduceras i begreppet Banned Books och ska fundera på varför det är ett hot mot yttrandefrihet och demokrati.

– Vi snubblade över temat i ett tidigt skede och kände genast att det är intressant. Vi tror att ämnet tilltalar de flesta som är intresserade av bibliotek och litteratur, säger projektarbetare Katarina Barkar.

Hon har gjort spelet tillsammans med specialbibliotekarie Lisa Ahlvik.

Pedersöre kommunbibliotek har redan ett annat escape room-spel som riktar sig till högstadiungdomar. Spelet har temat språk och mångfald, vilket är förankrat i läroplanen. Eftersom intresset var större än den tilltänkta målgruppen insåg man behovet av att göra ett spel för

en vuxen målgrupp. Med finansiering från Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland har Barkar och Ahlvik planerat och tillverkat spelet inom projektet Bibliotekstjänster för äldre vuxna.

– Nu är vi förberedda på att spelet kan locka både yngre och äldre, säger Barkar.

Om man vill spela, bokar man in sig på förhand och tar med några vänner. Man spelar antingen som en grupp på 2–5 personer med målet att klara spelet inom en viss tid, eller som ett större gäng som delar in sig i grupper på 2–5 personer och tävlar om vem som hinner låsa upp buren först.

I spelet finns information om biblioteket och de tjänster som biblioteket erbjuder. Spelarna får använda tillgängliga informationskanaler för att ta reda på fakta om exempelvis e-böcker, ljudböcker och strömning av filmer.

I escape room-konceptet ingår en medveten brist på tydliga instruktioner. Spelarna ska själva försöka klura ut vad som ska hända och vilka koder som tar en vidare.

Att planera och skapa ett escape room-spel är en tidskrävande men rolig process.

– Det är lättast att börja spelets idé eller tema. Sedan kan man fundera på vilka moment man vill ha med, innan man går in på ordningsföljd och detaljer, säger Ahlvik.

När det gäller rekvisita bör man beakta hur uppgifterna ska presenteras och vilken funktion rekvisitan bör



† Katarina Barkar och Lisa Ahlvik är hjärnorna bakom Pedersöre kommunbibliotekets nyaste escape room-spel.

† Katarina Barkar ja Lisa Ahlvik ovat Pedersörens kunnankirjaston uuden pakohuonepelin keksijät.

ha. Ett vanligt upplägg, som biblioteket tillämpar, är att spelarna får med sig en läsförsedd låda. Den kan i sin tur innehålla mindre lådor som också är förseglade eller kodade på ett sätt som gör att spelaren inte kommer åt dem innan några andra utmaningar är korrekt utförda.

I bibliotekets escape room-spel



Uusi pakohuonepeli: kuka pelastaa sananvapauden?

TEKSTI

Lisa Ahlvik

KUVA

Åsa Forsman

Neljällä riippulukolla lukitussa valkoisessa häkissä on neljä kiellettyä kirjaa. Pedersören kirjaston uudessa pakohuonepelissä on tarkoitus vapauttaa kirjat ja pelastaa siten sananvapaus ja demokratia.

KIELLETYT KIRJAT TAI englanniksi ”Banned books” ovat kirjoja, joita hallitukset tai instituutiot ovat kieltäneet, rajoittaneet tai sensuroineet, koska niiden sisältöä on pidetty jollain tavalla sopimattomana. Kielto voi perustua siihen, että kirjat kritisoivat voimakkaasti yhteiskuntaa, niiden sisältö on uskonnollisten käsitysten vastaista tai että kirja sisältää selvää LGBTQ-tematiikkaa.

Pedersören uudessa pakohuonepelissä häkkiin on lukittu Astrid Lindgrenin ”Bröderna Lejonhjärta”, George Orwellin ”Animal Farm”, Dan Brownin ”The Da Vinci Code” ja Khaled Hosseinin ”The Kite Runner”. Kirjat ovat olleet kiellettyjä eri puolilla maailmaa eri aikakausina. Syistä kerrotaan pelin suullisessa johdannossa, jossa pelaajille esitellään myös kiellettyjen kirjojen käsite ja he saavat pohtia sitä, miksi se on uhka sananvapaudelle ja demokratialle.

– Törmäsimme aiheeseen varhaisessa vaiheessa, ja se tuntui heti mielenkiintoiselta. Uskomme, että aihe puhuttelee useimpia kirjastosta ja kirjallisuudesta kiinnostuneita, hanketyöntekijä Katarina Barkar sanoo.

Hän on tehnyt pelin yhdessä erikoiskirjastonhoitaja Lisa Ahlvikin kanssa.

Pedersören kunnankirjastossa on toinenkin pakohuonepeli, joka on suunnattu yläkoululaisille. Pelin aiheena on kieli ja monimuotoisuus, jotka ovat osa opetussuunnitelmaa. Koska kiinnostus oli suurempaa kuin ajateltu kohderyhmä, havaittiin tarve tehdä peli aikuiselle kohderyhmälle. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolta saadun rahoituksen avulla Barkar ja Ahlvik ovat suunnitelleet ja tehneet pelin ”Bibliotekstjänster för äldre vuxna” hankkeen puiteissa.

– Olemme nyt valmiina siihen, että peli voi kiinnostaa sekä nuorempia että vanhempia, Barkar sanoo.

Pelin pelaamista varten varataan

aika etukäteen ja otetaan mukaan muutama ystävä. Peliä pelataan joko 2–5 hengen ryhmässä, jolloin tavoitteena on suoriutua pelistä määräajassa, tai suuremmalla joukolla, joka jakautuu 2–5 hengen ryhmiin ja kilpailee siitä, ketkä ehtivät avata häkin ensimmäisenä.

Peli sisältää tietoa kirjastosta ja sen tarjoamista palveluista. Pelaajat saavat käyttää saatavilla olevia tietokanavia ja selvittää tietoja esimerkiksi e-kirjoista, äänikirjoista ja elokuvien suoratoistosta.

Pakohuonepeli-konseptille on ominaista se, että selkeät ohjeet puuttuvat. Pelaajat saavat itse yrittää selvittää, mitä pitää tehdä ja millä koodeilla pääsee eteenpäin.

Pakohuonepelin suunnittelu ja luominen on aikaa vievä mutta hauska prosessi.

– Helpointa on aloittaa pelin ideasta tai aiheesta. Sitten mietitään, mitä vaiheita halutaan mukaan, ja lopuksi mietitään järjestystä ja yksityiskohtia, Ahlvik sanoo.

Rekvisiitan osalta tulee ottaa huomioon, miten tiedot esitetään ja mikä tehtävä rekvisiitalla on. Yleinen kirjaston käyttämä tapa on antaa pelaajille lukittu laatikko. Se voi vuorostaan sisältää pienempiä laatikoita, jotka on myös sinetöity tai koodattu siten, että pelaaja ei saa niitä auki ennen kuin muut haasteet on suoritettu oikein.

Kirjaston pakohuonepelissä on numero- ja kirjainlukkoja sekä kirjalta näyttävä lukittava kassalipas. Barkarista ja Ahlvikista on kiva ajatella visuaalisesti; pelin tulee olla hienosti paketoitu, jotta se vahvistaa kokonaiselämystä.

Kaksikon mukaan peli ei saa olla liian helppo, mutta pelissä eteneminen ei myöskään saa tuntua mahdottomalta.

– Tietty määrä epätoivoa kuuluu asiaan – ylpeydetunne on silloin suurempi, kun häkin saa lopulta avattua, Barkar sanoo. ■

förekommer både siffer- och bokstavsläs, samt ett läsbart kassaskrin som ser ut som en bok. Barkar och Ahlvik gillar att tänka visuellt; spelet ska vara snyggt paketerat för att förstärka helhetsupplevelsen.

Enligt duon får spelet inte vara för lätt, men det ska heller inte kännas omöjligt att komma vidare.

– Ett visst mått av uppgivenhet hör till – då blir stoltheten så mycket större när man väl kommer till slutet och får läsa upp buren, säger Barkar. ■

Galleri Bruno – GALLERIA BRUNO

Kommande utställningar – *Tulevat näyttelyt*

JANUARI / *Tammikuu*

Ulrika Wik, Gun Österbacka
Fotografier – *Valokuvia*

FEBRUARI / *Helmikuu*

Eva Sandström
Gouache akvareller – *Guassi-akvarelleja*

MARS / *Maaliskuu*

Jan Björk
Naturfotografier – *Luontokuvia*

APRIL / *Huhtikuu*

Ulrica Wik, Stig Cederberg, Staffan Storbacka
Fotografier – *Valokuvia*

MAJ / *Toukokuu*

Tina Hagnäs-Dubloo, Lise Strand
Målningar – *Maalauksia*

JUNI / *Kesäkuu*

Bengt Björk
Målningar – *Maalauksia*

Nytt på Pedersörehyllan 2024

I HUVUDBIBLIOTEKETS HEMBYGDSSAMLING samlar vi material om Pedersöre eller material som har producerats av Pedersörebor. Från slutet av oktober 2023 till början av november 2024 har vi skaffat eller fått nedanstående verk som gåva. Tack för alla tips och donationer!

Uutta Pedersörehyllässä 2024

PÄÄKIRJASTON KOTISEUTUKOKOELMAAN KERÄÄMME pedersöreaiheista kirjallisuutta. Alla olevassa luettelossa ovat mukana hankinnat ajalta lokakuu 2023 – marraskuu 2024. Kiitämme kaikista lahjoituksista ja vinkeistä!

AHLGREN, EMMA: *Kettu*.

AHLVIK, LISA (REDAKTÖR) M.F.L.: *Läsa, tänka och förstå: guide för undervisning i läsförståelse*. Lisa Ahlvik, Lillemor Andersson-Kanckos, Katarina Barkar, Pia Boström, Ann-Christine Enqvist, Regina Höglund, Marina Lillqvist, Carola Sjöblom (redaktörer).

FINHOLM, SONJA (REDAKTÖR): *Historierna som måste få berättas. Projekt Liv 10 år*.

FINHOLM, SONJA (REDAKTÖR): *Med handen på hjärtat: Jakobstadsnejdens Hjärtförening 1974-2024*.

KANCKOS, EMMA: *De jordbundna*.

FORS, STEFAN: *Stilla ligger sjön*.

FORSBLOM, DAVID: *Pärlla, farfar och Enok*.

FORSSTRÖM, TED: *Hissun kissun, Hilja!*

KORKEA-AHO, KAJ: *Hur man möter en mamma*.

KORKEA-AHO, KAJ: *Äitiä etsimässä*.

WESTERLUND, LARS: *Fyra folkliga Esseskildrare*.

ÅMINNE, JOHAN (FÖRFATTARE) M.F.L.: *Mentis boken: en handbok i mental träning för unga*.

Pedersöre har nu tre meröppna bibliotek

De meröppna biblioteken i Pedersöre kommun har utökats med ett tredje bibliotek. Det senaste biblioteket som tagit i bruk tjänsten är Sandsunds nya bibliotek.

ÖVRIGA BIBLIOTEK SOM erbjuder samma tjänst är Purmo bibliotek och Överesse bibliotek.

De meröppna biblioteken har tagits emot väl av kunderna. Tillgängligheten har ökat och det har lett till att användningen av bibliotekstjänsterna har ökat.

VAD ÄR ETT MERÖPPET BIBLIOTEK?

Ett meröppet bibliotek erbjuder öppethållning och möjlighet att använda biblioteket under sådana tider på dygnet när det inte är personal på plats. Kunder kan då själva sköta sin utlåning och vissa biblioteksärenden. Utrymmena övervakas med övervakningskameror för kundernas säkerhet.

HUR BLIR MAN MERÖPPETKUND?

Alla är välkomna att använda det meröppna biblioteket. Barn och unga får gärna besöka det meröppna biblioteket i sällskap med en vuxen.

Det som krävs är ett giltigt lånekort och en pinkod. För att använda tjänsten behöver du registrera dig som meröppetkund och det är möjligt genom att personligen besöka ett av Pedersöres bibliotek.

Låntagarnummer och pinkoden behöver kunder för att komma in i biblioteket under meröppet via passagekontrollen som finns på utsidan nära ingången vid varje meröppet bibliotek. Passagekontrollen läser av ditt lånekort och genom att knacka in din pinkod i densamma öppnas dörarna till biblioteket.

Lånekort och pinkod är också nödvändiga för att kunna låna material via låneautomaten i biblioteket. Automaten är lätt att använda, du följer instruktionerna på skärmen, efter utlåningen är det möjligt att få ut ett kvitto över lånen.

Du får även ett personligt reserveringsnummer när du registrerar dig som meröppetkund, med det hittar du rätt bok i reserveringshyllan ifall du reserverat böcker.

När du som kund besöker ett meröppet bibliotek kan du låna och returnera biblioteksmaterial, hämta reserveringar, läsa tidskrifter, använda bibliotekets kunddatorer, studera eller jobba.

Det är inte möjligt att använda sig av bibliotekstjänster för vilka det krävs personal, som t. ex. anskaffning av bibliotekskort, betalningar av avgifter, kopiering.

De meröppna biblioteken i Pedersöre har öppet till kl. 21.00 de dagar som det inte är kvällsöppet med personal. Även under veckosluten är det möjligt att besöka biblioteken mellan kl. 08.00–21.00.

Ytterligare information om när de meröppna biblioteken är tillgängliga finns på bibliotekets webbplats, www.fredrika.finna.fi och i bibliotekets broschyr med öppethållningstider som du får från biblioteken. ■

↓ Passagekontrollerna finns i närheten av ingången vid de bibliotek som är meröppna.

↓ Kirjautumislaitteet sijaitsevat omatoimikirjastojen sisäänkäyntien läheisyydessä.





↑ Det är möjligt att besöka Sandsund bibliotek till exempel på helgerna kl. 8–21 tack vare meröppet.

↑ Sandsundin omatoimikirjastossa voi käydä esim. viikonloppuisin klo 8–21.

Pedersöressä on nyt kolme omatoimikirjastoa

Pedersören kunnan omatoimikirjastoverkkoa on laajennettu kolmannella kirjastolla. Viimeisin kirjasto, joka on aloittanut palvelun käytön, on uusi Sandsundin kirjasto.

MUUT SAMAA PALVELUA tarjoavat kirjastot ovat Purmon kirjasto ja Yli-Ähtävän kirjasto.

Asiakkaat ovat ottaneet omatoimikirjastot hyvin vastaan. Saavutettavuus on parantunut, mikä on johtanut kirjastopalvelujen käytön lisääntymiseen.

MIKÄ ON OMATOIMIKIRJASTO?

Omatoimikirjastolla tarkoitetaan kirjastoa, jonne pääsee myös niinä vuorokauden aikoina, kun paikalla ei ole henkilökuntaa. Tällöin asiakkaat voivat itse huolehtia lainaamisesta ja eräistä muista kirjastoasioista. Tiloja valvotaan valvontakameroilla asiakkaiden turvallisuuden vuoksi.

MITEN PÄÄSEE OMATOIMIKIRJASTON ASIAKKAAKSI?

Kaikki ovat tervetulleita käyttämään omatoimikirjastoa. Lapset ja nuoret ovat tervetulleita omatoimikirjastoon aikuisen seurassa.

Tarvitset vain voimassa olevan kirjastokortin ja PIN-koodin. Käyttäaksesi palvelua sinun tulee rekisteröityä omatoimipalvelun asiakkaaksi, ja tämä onnistuu käymällä henkilökohtaisesti jossakin Pedersören kirjastoista.

Asiakkaat tarvitsevat asiakasnumeron ja PIN-koodin päästäkseen kirjastoon lähellä kunkin omatoimikirjaston

sisäänkäyntiä sijaitsevan kirjautumislaitteen kautta. Kirjautumislaitte lukee kirjastokorttisi ja kirjaston ovet avautuvat kun näppäilet siihen PIN-koodisi. Tarvitset kirjastokortin ja PIN-koodin myös aineiston lainaamiseen kirjaston lainausautomaatilla. Lainausautomaattia on helppo käyttää, noudatat vain näytön ohjeita ja lainauksen jälkeen voit saada kuitin lainoista.

Kun rekisteröidyt asiakkaaksi, saat myös henkilökohtaisen varausnumeron, jonka avulla löydät oikean kirjan varausllyllystä, jos olet varannut kirjoja.

Kun asioit omatoimikirjastossa, voit lainata ja palauttaa kirjaston aineistoa, noutaa varauksia, lukea lehtiä, käyttää kirjaston asiakastietokoneita, opiskella tai työskennellä.

Henkilökuntaa vaativia kirjaston palveluita, kuten kirjastokortin hankintaa, maksujen maksamista tai kopiointipalveluita, ei voi käyttää.

Pedersören omatoimikirjastot ovat avoinna klo 21.00 asti niinä päivinä, jolloin henkilökuntaa ei ole paikalla iltaisin. Kirjastoissa voi käydä myös viikonloppuisin klo 08.00–21.00.

Lisätietoa omatoimikirjastojen aukioloajoista löydät kirjastojen verkkosivuilta, www.fredrika.finna.fi ja kirjastoista saatavasta esitteestä. ■

Hälsningar från MI

PEDERSÖRE MI: S NYA PROGRAMHÄFTE för vårterminen delas ut samtidigt som Pedersöre info. Programhäftet kan också hämtas från alla bibliotek i nejden och det hittas i elektronisk form på hemsidan mi.pedersore.fi.

Anmälan till vårterminens nya kurser öppnas torsdag 2 januari kl. 9.00. Det går att anmäla sig via hemsidan eller tel.nr 06–7850 275 eller 06–7850 274. De lärsårskurser som fortsätter från höstterminen finns redan öppna för anmälan.

Ett axplock från vårens nyheter

Föreläsningar

21.1 JAG OCH MIN FAMILJ. Föreläsning om familjeliv och föräldraskap med Matts Pettersson och Christine Suvanto.

13.2 KONSTEN ATT VARA NÖJD. Föreläsning med Maria Österåker kring hållbarhet och om vår oförmåga att sätta stopp, att nöja oss, att inse att vi har tillräckligt.

20.2 HÖRSELSINNET – VARFÖR TALAR ANDRA SÅ TYST? Föreläsning om hörselnedsättning och hjälpmedel med Nancy Lindfors och Heidi Nilsson.

11.3 JAG VILL MÅ BRA, HUR GÖR JAG DÅ? Matts och Kennet Pettersson föreläser om hur vi kan skapa mer ork och glädje i vardagen.

Kurser

KRYDDIG KORV AV VILTKÖTT, med Anita Storm 18.1.
MATLAGNING FÖR DAGLEDIGA, med Benita Björkström, start 21.1.

PLANERA DIN TRÄDGÅRD, med Sandra Kontinen, två kurser, start 22.1 och 27.1.

LINDY HOP FÖR NYBÖRJARE, med Jannika Tallgård och Olof Englund, start 25.1.

FRÅN FRÖ TILL BRÖD – nybörjarkurs i surdegsbakning, med Jeriko Gård, 31.1–1.2.

KREATIV EGENTID FÖR VUXNA, konstkurs med Stina Sandström, start 11.2.

INTENSIVKURS INFÖR JÄGAREXAMEN, med Mattias Kanckos, 10–12.3.

RAWCAKES, med Alva Nygård, 21–22.3

LYMFPROMENAD, med Katarina Bårdén, start 8.5.

VÅRVANDRING I PATVINSUO NATIONALPARK, med Camilla Sandström, start 12.5 (vandring 29–31.5).

VÅRPADDLING LÄNGS SIIPONJOKI 17.5 med Jesper Holmstedt. ■



↑ Hundvalparna
Bosse och Molly.

↑ Koiranpennut
Bosse jag Molly.

Skapandelördag

PEDERSÖRE MI HAR haft öppet hus i Edsevö skola två lördagar i höst. Evenemangen Skapande lördag har bestått av varierande upplevelser för hela familjen.

De gästande artisterna, Hoppipop-gruppen, höll konserter den 9.11.

Det har varit dramaövningar och dramaföreställningar med hundvalparna Bosse och Molly (Isak och Julia). Det har varit möjligt att sjunga och spela tillsammans med Evelina och Matilda. Maria har dragit ett populärt program i gymnastiksalen med både rörelsestationer och ledpass.

Konstverkstäderna som Camilla

ansvarat för har haft temat hållbarhet med inriktning på höst och vinter. Hållbarhet var också temat för konceptet Skogens hjältar som Noviastuderande gjort, med syftet att lära barnen återvinna och sortera.

Evenemangen har förverkligats med stöd av Svenska Folkskolans vänner och kommer att fortsätta på våren 2025 med nya teman. ■

SKAPANDE LÖRDAG 2025 hålls 15 februari och 15 mars i Edsevö skola.

Luova lauantai

TEKSTI

Pia Boström

KUVA

Dennis Rönngård

PEDERSÖREN KANSALAIPOISTO ON järjestänyt avointen ovien päiviä Edsevön koululla kahtena lauantaina syksyn aikana. Luova lauantai -tapahtumat ovat tarjonneet monipuolisia elämyksiä koko perheelle.

Vierailevat artistit, eli Hoppipop-ryhmä, antoivat konseritteja 9. marraskuuta.

Ohjelmassa on ollut draamaharjoituksia ja esityksiä koiranpentujen Bossen ja Mollyn (Isakin ja Julian) kanssa. Lisäksi osallistujilla on ollut mahdollisuus laulaa ja soittaa yhdessä Evelinan ja Matildan kanssa. Jumppasalissa Maria on vetänyt suosittua ohjelmaa, johon sisältyi sekä liikunta-asemia että ohjattuja harjoituksia.

Camillan vetämien taidetyöpajojen teemana on ollut kestävä kehitys, keskittyen syksyyn ja talveen. Kestävä kehitys oli teemana myös Novian opiskelijoiden luomassa Metsän sankarit -konseptissa, jonka tavoitteena on opettaa lapsia kierrättämään ja lajittelemaan.

Tapahtumat on toteutettu Svenska Folkskolans vänner -yhdistyksen tuella, ja ne jatkuvat keväällä 2025 uusilla teemoilla. ■

LUOVA LAUANTAI -PÄIVÄT 2025 järjestetään 15. helmikuuta ja 15. maaliskuuta Edsevön koululla.



Kaikukortet tas i bruk

Målet med Kaikukortet är att göra det lättare för ungdomar, vuxna och familjer i en svår ekonomisk situation att njuta av kultur, motion och konst. Kortet är personligt och kostar ingenting. Kortet kan beviljas åt dem som är minst 16 år, är i en svår ekonomisk situation och är klient hos en social- och hälsovårdsenhet som deltar i Kaikukort-verksamheten.

Med Kaikukortet kan man delta i en MI-kurs/termin. Inga begränsningar gäller på antalet föreläsningar man kan delta i. Med Kaikukortet får man tillgång till gymmet i Sportis (3 månader i taget) och man deltar även gratis i konserter eller motsvarande evenemang som kulturavdelningen ordnar i kommunen. Evenemang som inkluderar andra aktörer, exempelvis stadsteatrar, resor med övernattnings och motsvarande har särskilda bestämmelser.

Anmäl dig till en MI-kurs via webbtjänsten, per telefon eller vid kansliet. Obs! Kom och visa ditt Kaikukort till institutets kansli senast innan kursen startar. ■

MER INFO om kortets användning finns www.pedersore.fi/sv/valfard/kaiku/.

Kaikukortti otetaan käyttöön

Kaikukortin tavoitteena on parantaa taloudellisesti tiukassa tilanteessa olevien nuorten, aikuisten, perheiden ja ikäihmisten mahdollisuuksia osallistua kulttuurielämään ja harrastaa taiteen tekemistä.

Kaikukortteja voivat saada Kaikukortti-verkostoon kuuluvien sosiaali- ja terveydenhuollon (sote) tai hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (hyte) toimijoiden sekä joidenkin järjestöjen asiakkaat, jotka ovat vähintään 16-vuotiaita ja tiukassa taloudellisessa rahatilanteessa eivätkä voi siitä syystä hankkia pääsylippuja tai kansalaisopiston kurssipaikkoja.

Kaikukortilla voi osallistua yhtein MI-kurssiin/lukukaudessa. Luentojen määrässä ei ole rajoituksia.

Kaikukortilla pääsee Sportiksen kuntosaliin (3 kuukautta kerrallaan) ja voit myös osallistua ilmaiseksi kunnan kulttuuriosaston järjestämiin konsertteihin tai vastaaviin tapahtumiin. Tapahtumat, jotka sisältävät muita toimijoita, kuten kaupunginteattereita, yön yli kestäviä matkoja ja vastaavia, ovat erityissäntöjen alaisia.

Ilmoittaudu MI-kurssille verkkopalvelun kautta, puhelimitse tai kansliassa. Huom! Näytä Kaikukorttisi MI:n kansliassa ennen kurssin alkua. ■

LISÄTIETOA osoitteesta www.pedersore.fi/fi/hyvinvointi/kaikukortti.

Gör som Josefin och Minea – använd ungdomsförmånen

TEXT & FOTO
Pia Boström

KULTUR- OCH FRITIDSNÄMNDEN har beslutat att ungdomar som är födda 2007 eller 2008 och bosatta i Pedersöre, får delta i valfri MI-kurs gratis även läsåret 2024–25.

Försöket inleddes förra läsåret



och omfattar numera en årskull ytterligare.

Josefine Kung och Minea Snellman är två ungdomar som valt att utnyttja rabatten för en kurs i intensiv träning. Rabatten är värd 35 euro. De läste om förmånen på Pedersöre gymnasiums anslagstavla på Wilma. Det är inte alls säkert att de skulle ha anmält sig till kursen utan förmånen. De tror att orsaken till att så få unga utnyttjar rabatten är okunskap.

Vi i Pedersöre MI uppmanar därför fler unga att utnyttja förmånen på vårterminen 2025. Blanketten finns på MI:s hemsida (mi.pedersore.fi) och där finns också vårterminens kursutbud.

Josefine och Minea tycker att utbudet av kurser är bra och att det finns tillräckligt med valmöjligheter. De önskar att möjligheten till en gratiskurs utökas till ytterligare en åldersgrupp. ■

← Josefine Kung och Minea Snellman använd MI:s ungdomsförmån för att delta i en motionskurs.

← Josefine Kung ja Minea Snellman ovat käyttäneet kansalaisopiston nuorisotuetta hyväkseen, kun he osallistuivat liikuntakurssiin.

Tee kuten Josefin ja Minea – hyödynnä nuorisotuetta

TEKSTI & KUVA
Pia Boström

KULTTUURI- JA VAPAA-AIKALAUTAKUNTA on päättänyt, että vuonna 2007 tai 2008 syntyneet ja Pedersöressä asuvat nuoret voivat osallistua yhtein ilmaiseen MI-kurssiin myös lukuvuonna 2024–25.

Kokeilu alkoi viime lukuvuonna, ja koskee nyt yhtä vuosiluokkaa lisää.

Josefine Kung ja Minea Snellman ovat hyödyntäneet 35 euron arvoista etua osallistumalla tehotreenikurssiin.

He lukivat edusta Pedersöre gymnasiumin ilmoitustaululla Wilmassa. Ei ole lainkaan varmaa, että he olisivat ilmoittautuneet kurssille ilman etuutta. He uskovat, että syy siihen, miksi niin harvat nuoret ovat käyttäneet alennusta hyväkseen, on epätietoisuus.

Kansalaisopiston puolelta kannustamme kevätlukukaudella lisää nuoria hyödyntämään etua. Lomake löytyy MI:n verkkosivuilta (mi.pedersore.fi), josta löytyy myös kevätlukukauden kurssiohjelma. Josefine ja Minea ovat sitä mieltä, että kurssitarjonta on hyvä ja että valinnanvaraa on riittävästi. He toivoisivat, että nuorisotuetta laajennettaisiin vielä kolmanteen ikäryhmään. ■



Nya musikleäraren brinner för sången

TEXT

Malin Henricson

FOTO

Dennis Rönngård

Matilda Svenfelt, sångpedagog (YH), har tagit över som musikleärare i Pedersöre MI. Hon hoppas kunna utveckla körverksamheten och förena kursdeltagare över genregränserna.

SVENFELT HANN JOBBA parallellt med MI:s tidigare musikleärare Mikael Björklund en tid, innan han gick i pension i höstas.

– Det blev en mjukstart. Det var värdefullt att höra hur han jobbat. Jag har till exempel tagit över Qunos-kören, som är en ny kör för mig. säger Svenfelt.

Svenfelt undervisar också i piano och sång, medan Azra Arnautovic har tagit över ansvaret för blåsorkestrern som Björklund dirigerade tidigare.

En nyhet för detta läsår är barnkören som övat i Edsevö skola på torsdagar under hösten. Kören har haft fem ivriga deltagare, och Svenfelt välkomnar varmt fler barn till kören under vårterminen.

– Det skulle vara roligt att samla alla sångglada barn i nejden, säger hon.

Svenfelt drömmer om att bredda körverksamheten ytterligare, till exempel med en vokalgrupp för unga, för att fylla glappet mellan barnkörer och vuxenkörer.

– Jag vill satsa på körsången. Många vill sjunga i kör men de hit-

tar kanske ingen kör som sjunger rätt sorts sånger. Sången är mitt område, säger hon.

Hon hoppas också hitta tillfällen för medborgarinstitutets elever att musicera tillsammans, och skapa gränsöverskridande projekt till exempel med konstkurserna.

Själv sjunger Svenfelt främst pop, soul och blues. Hon ingår i vokalgruppen EIMA som sjunger a capella. Svenfelt är dessutom gift med en musiker, vilket gör att mycket i livet kretsar kring musik. Men paret köpte hus tidigare i år, så hon fyller också fritiden med renovering och trädgårdsarbete.

Svenfelt hoppas att Pedersörebör frimodigt kontaktar henne om de har idéer.

– Jag är nyfiken på era idéer och tankar, så hör av er, säger hon. ■

— Det skulle vara roligt att samla alla sångglada barn i nejden.

Uuden musiikinopettajan intohimona on laulu

Matilda Svenfelt, laulupedagogi (AMK), on aloittanut Pedersören kansalaisopiston musiikinopettajana. Hän toivoo voivansa kehittää kuoro toimintaa ja yhdistää kurssien osallistujia yli lajirajojen.

TEKSTI

Malin Henricson

KUVA

Dennis Rönngård

^ 29-åriga Matilda Svenfelt är sångpedagog (YH). Hon hade magkänslan att jobbet som musikleärare i Pedersöre MI kunde passa henne.

^ 29-vuotias Matilda Svenfelt on laulupedagogi (AMK). Hänen vaistonsa sanoi, että musiikinopettajan työ Pedersören kansalaisopistossa sopisi hänelle.

SVENFELT EHTI TYÖSKENNELLÄ hetken aikaa kansalaisopiston edellisen musiikinopettajan Mikael Björklundin kanssa, ennen kuin Björklund jäi syksyllä eläkkeelle.

– Aloitus oli pehmeä. Oli tärkeää saada kuulla, miten hän oli työskennellyt. Olen esimerkiksi ryhtynyt johtamaan Qunos-kuoroa, joka on uusi kuoro minulle, Svenfelt sanoo.

Svenfelt opettaa myös pianonsoittoa ja laulamista, kun taas Azra Arnautovic on ottanut vastuulleen puhallinorkesterin, jota Björklund johti aiemmin.

Yksi tämän lukuvuoden uutuuksista on lapsikuoro, joka harjoittelee syksyllä torstaisin Edsevön koululla. Kuorossa on viisi innokasta osallistujaa, ja Svenfelt toivottaa lämpimästi tervetulleeksi lisää lapsia kuoroon kevätlukukaudella.

– Olisi hauskaa tuoda yhteen kaikki seudun laulamisesta pitävät lapset, hän sanoo.

Svenfelt haaveilee kuoro toiminnan laajentamisesta entisestään, esimerkiksi nuorille suunnatulla laulu yhtyeellä, joka täyttäisi lapsikuorojen ja aikuiskuorojen välisen aukon.

– Haluan panostaa kuorolauluun. Monet haluavat laulaa kuorossa, mutta he eivät välttämättä löydä kuoroa, joka laulaa oikeanlaisia lauluja. Laulu on minun alaani, hän sanoo.


Hän toivoo myös löytävänsä kansalaisopiston oppilaille tilaisuuksia musisoida yhdessä ja voivansa luoda rajat ylittäviä projekteja esimerkiksi taidekurssien kanssa.

Svenfelt laulaa itse lähinnä poppia, soulia ja bluesia. Hän on mukana laulu yhtye EIMAssa, joka laulaa a cappellana. Svenfelt on myös naimisissa muusikon kanssa, joten suuri osa elämästä pyörii musiikin ympärillä. Pari tosin osti aiemmin tänä vuonna talon, joten vapaa-aika täyttyy myös remontoinnista ja puutarhatöistä.

Svenfelt toivoo, että pedersöreläiset ottavat häneen rohkeasti yhteyttä, jos heillä on ideoita.

– Olen utelias kuulemaan ideoitanne ja ajatuksianne, joten ottakaa yhteyttä, hän sanoo. ■

MATILDA SVENFELT



	VIKTIG PERSON	SÄLLSYNTHET	TRYMÅ	GAMMAL PAMMA? FINSKA SMÅBÅD				
	→							
			LÄKEKONSTENS GUDINNA ARVE-JORD					
	SMÄLTA HULDA							
	DEN LIDER ERLÄGGER NAPOLEON			ÄDELSTEN				
NABO	↓	EJA	BOKSTAV I MAJUSKEL SKRIFET MÅL FÖR BUDDHIST	TRADITION AVSE	REKORDÅK TERM I INDISK FILOSOFI		RUTENIUM JA I DUMAN	
				NÄSSEL DJUR RODDBÅT			SENEGALS HUVUDSTAD	GÖR ENTERTAINER
VÄSTERLÄNSK							SPRÅK SLUG	
GENOMSKINLIG				UGANDAS HUVUDSTAD FÄGEL				MOTSÄTT TILL OFF
NYNNAR		MINSKA DÄLIG VANA			FINLÄNSK FÖRETAG OLOVLIGT INKRAKTANDE			FÖRSTE MANNEN
					ANKOMST TILL LANDET			RADIUM SABATO, ÄGELTINSK FÖRFATTARE
TON		BENÄMNING FÖR FÖRSÄKRING				SNALL	ÄVEN FEMTON FÖRETEDE	JUPITERMÅNE
STORSTADSMÄSSIG					ORT I ITALIEN GARBO			TORCHUS HAR BOK I BIBELN
			STAD I INDIEN VIRKE					PERFÖRRE- RANDE PREPOSITION INTERN
EJ		DECITON FÖRUTSÄGA		MAT RIKTNING			TITTA	KÄNNER TILL GARFUNKEL
						KOLMÖRK TILL		
FÖRNTIDA STAT	→							BEDÖVNINGSMEDEL
BMA 2024	ÅBO AKADEMI		MASSACHUSETTS		UTSLAGSPLATS PÅ GOLF-BANA			TAGIT SIG FRAM BAKLÅNGES

Krysset

POSTA KRYSET TILL Pedersöre kommun, Skrufvilagatan 2, 68910 Bennäs. Märk kuvertet "Krysset". Vi vill ha ditt svar senast den 24 januari 2025. De tre först öppnade rätta lösningarna belönas. Vinnarna underrättas personligen.

NAMN _____

ADRESS _____

POSTADRESS _____

Move Mix

11.1.2025

📍 Sportis
🕒 10-15

En motionsdag för vuxna. Kom och testa på olika pass.

- Styrketräning
- Rörlighetsträning
- Dans
- Kampsport

Dagspris 20 € (inkl. lunch)

Medverkar gör bl.a. PT Mirella,
Johanna Hjulfors, Annika
Stenhäll Lill m.fl.

Mera info kommer senare via våra kanaler. / Lisätietoja tulee myöhemmin kanaviemme kautta.

Aikuisten liikuntapäivä. Koe erilaisia liikuntamuotoja.

- Voimaharjoittelu
- Liikkuvuusharjoittelu
- Tanssi
- Kamppailulajit

Päivähinta 20 € (sis. lounaan)

Mukana ovat mm. PT Mirella,
Johanna Hjulfors, Annika
Stenhäll Lill ja muita.

 KULTURHUSET AX
KULTTUURITALO AX

Välkommen på Föreningsgalan

www.pedersora.fi

JAN
FREDAG 24 KL 19.00
2025

vid Purmogården

Prisutdelning, musikframträdanden &
kaffebjudning.

Anmäl senast 16.1 till
kulturbyran@pedersora.fi

 PEDERSÖRE
Anno 1348

TEATERBUSS TILL
WASA TEATER

MUSIKALEN
KATRINA

Fredag 31.1.2025

Buss från:
Jakobstads busstation kl. 17
Kulturhuset Ax 17.15.

Pris: 46 €

Innehåller bussresa och teaterbiljett.
Sista anmälningsdag 15.1
Resan betalas i förväg. Vid annullering
efter 15.1 sker ingen återbetalning.
Meddela vid anmälan påstigningsplats
samt om hörselslinga behövs.

 KULTURHUSET AX
KULTTUURITALO AX

ANMÄLAN TILL
kulturbyran@pedersora.fi
eller 040 7389 573